

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií**

Barbora Genserová

**Kulturní diplomacie Ruské federace na území Jižní Osetie a Abcházie
a její proměny od roku 2000 po současnost**

**Russian Cultural Diplomacy in the regions of South Ossetia and
Abkhazia and its changes since 2000**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Zbyněk Vallo

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedené literatury a vlastního výzkumu.

V Olomouci dne

..... Podpis

Děkuji Mgr. Zbyňku Vallovi za jeho odborné vedení diplomové práce, poskytnuté konzultace a za množství cenných rad a připomínek k obsahové i formální stránce textu.

Obsah

Úvod	5
1. Teoretická východiska	9
1.1. Veřejná diplomacie	9
1.2. Kulturní diplomacie	11
1.3. Související koncepty	12
1.3.1. Soft Power.....	12
1.3.2. Propaganda.....	13
1.3.3. Public Relations a nation-branding.....	14
1.4. Nástroje a instituce kulturní diplomacie	15
2. Kulturní diplomacie Ruské federace	18
2.1. Instituce ruské kulturní diplomacie.....	19
2.1.1. Rossotrudničestvo (Россотрудничество)	19
2.1.2. Nadace Ruský svět (Русский мир; Russkij mir).....	19
2.1.3. Prostředky masové komunikace.....	20
2.1.4. Russian Institute for Strategic Studies (RISS)	20
2.1.5. Veřejný fond diplomacie Alexandra Gorčakova (Alexander Gorchakov Public Diplomacy Fund)	21
2.1.6. Pravoslavná církev	22
3. Ruská kulturní diplomacie na území Jižní Osetie a Abcházie	23
3.1. Situace před rusko-gruzínským konfliktem	24
3.2. Geopolitický význam regionu.....	26
3.3. Rusko-gruzínský konflikt.....	28
3.4. Ruská zahraniční politika v Jižní Osetii a Abcházii	30
3.5. Případ Jižní Osetie	32
3.6. Případ Abcházie	37
3.7. Shrnutí.....	42
Závěr	44
Seznam literatury	46
Abstrakt	54
Abstract	55

Úvod

Ruský svět, Eurasie, blízké zahraničí¹. To jsou koncepty, které Ruská federace využívá k obhajobě svého vlivu za hranicemi svého území. Mimo jiné k těmto konceptům se vztahuje tato práce. Všechny tyto koncepty se totiž aktivně využívají v kulturní diplomacii Ruska. Podle Cummingse je kulturní diplomacie proces výměny idejí, informací, prvků umění, životních stylů, hodnotových systémů, tradicí, názorů a jiných aspektů kultury mezi kolektivy (Cummings citován v Pajtinka, 2008, s.196). Po rozpadu SSSR² v roce 1991 se v nově vzniklých samostatných státech začal objevovat nový typ konfliktu. Tyto situace, označené jako „zmrazené konflikty“, zůstávají jedinečné pro několik bývalých sovětských republik. Konfliktní regiony se skládají z Abcházie, Jižní Osetie, ale také z Podněstří a Náhorního Karabachu, později se konflikt vyvinul také na Ukrajině. Ten vyústil v anexi Krymu. (Sprague, 2016, s. 1-2). Koncept Eurasie, který Rusko vytvořilo jako alternativu k evropské integraci, Snyder popisuje jako „*impérium pro Rusko, národní státy pro všechny ostatní*“ (Snyder, 2018, s. 69-71). „*Ruská kultura s sebou automaticky nese ‚bratrskou jednotu‘, jež dosahuje všude, kam se rozpíná ruská moc,*“ píše Timothy Snyder (2018) v první kapitole své knihy *Cesta k nesvobodě*.³

Cílem této práce je proto vyhledání prvků kulturní diplomacie Ruské federace ve dvou separovaných regionech v Gruzii – těmi jsou Jižní Osetie a Abcházie. Pro identifikaci přírodních institucí a aktérů kulturní diplomacie bude v mé práci stěžejní určit i ruské geopolitické zájmy v daných oblastech a stručný vývoj rusko-gruzínských vztahů. V mé práci se budu zabývat především obdobím od roku 2000, a to proto, že je to rok, kdy Vladimir Putin započal své první prezidentské období. V první dekádě, kdy byl Vladimir Putin u moci, si zajistil kontrolu nad mediálním a politickým systémem v Rusku, a jeho vláda se tak pustila do oslovení Rusů žijících v zahraničí. A k takovému oslovení je pro plnění státních cílů upřednostňována měkká síla před vojenskou („tvrdou“) silou (Cohen, 2012, 195). Podle Cohena už v roce 2012 byla ruská měkká síla v procesu opětovného budování jako regionální a případně i celosvětové síly prosazující ruské zájmy (Cohen, 2012, 195).

¹ Bývalé sovětské republiky. Near-abroad – výraz používaný v angličtině.

² Svaz sovětských socialistických republik.

³ Timothy Snyder v knize rozebírá filozofii Ivana Iljina, ruského filozofa, jehož myšlenky částečně za své přijal i Vladimir Putin a několikrát ho citoval ve svých proslavách (Snyder 2018, 24).

V letech 2008 až 2012 byl ruským prezidentem Dmitrij Medveděv, mnozí odborníci se ale domnívají, že fakticky byl u moci především Vladimir Putin coby premiér, který se znovu do prezidentského křesla vrátil po volbách v roce 2012 (Pavlovsky, 2016, 11). Už tehdy ale byla ruská ústava pozměněna a prezidentské funkční období se prodloužilo ze čtyř na šest let (Vondra, 2008). A vzhledem k tomu, že v létě roku 2020 si Vladimir Putin prosadil prostřednictvím referenda změnu v ústavě, která mu umožní obhájit prezidentské křeslo i v dalších volbách, tak vše nasvědčuje tomu, že změna hlavy ruské federace se nebude konat ani v následujících letech (Novák, 2020). Proto se má práce zabývat obdobím od roku 2000 po současnost. Významným mezníkem je samozřejmě rok 2008, kdy proběhla pětidenní gruzínsko-ruská válka a po které vztahy Ruské federace s Gruzii začaly eskalovat. Právě stav kulturní diplomacie po konfliktu bude pro tuto práci stěžejní.

Geografické zaměření této práce bylo zvoleno z důvodu, že podobná práce o kulturní diplomacii v daných regionech chybí, a proto považuji tuto práci za přínosnou i pro budoucí čtenáře, které téma bude zajímat, anebo pro ty, kteří budou chtít téma dále rozvést. Navíc případy Jižní Osetie a Abcházie jsou zajímavé tím, že se jedná o tzv. zamrzlé konflikty.

Bakalářská práce se bude skládat z teoretické a deskriptivně-analytické části. Součástí druhé části bude i komparace obou území, kde srovnám dopady ruské veřejné diplomacie na tyto regiony. Pro práci jsem si proto vytyčila následující dvě výzkumné otázky:

- 1. Jaké jsou prostředky kulturní diplomacie Ruské federace v oblasti Jižní Osetie a Abcházie?*
- 2. Jakou roli hraje kulturní diplomacie Ruské federace v Jižní Osetii a Abcházii v ruské zahraniční politice vůči těmto regionům?*

Na základě těchto výzkumných otázek jsem vytvořila následující dvě hypotézy. Ke každé výzkumné otázce se vždy vztahuje právě jedna hypotéza.

- 1. Ruská federace se v Jižní Osetii a Abcházii snaží využít již existující politické, historické a kulturní vazby a prostřednictvím kulturní diplomacie se snaží navázat užší spolupráci s těmito regiony.*
- 2. Kulturní diplomacie Ruské federace je klíčovým nástrojem při naplňování ruských geopolitických cílů v oblastech Jižní Osetie a Abcházie.*

Teoretická část je rozdělena na dvě kapitoly. V první kapitole se budu zabývat teoretickými přístupy ke kulturní diplomacii a příbuznými koncepty. V druhé kapitole shrnu základní ruské instituce, které se kulturní diplomacií zabývají a doplním o vývoj ruské kulturní diplomacie.

Třetí kapitola bude uvedena geopolitickým kontextem a zásadními historickými milníky souvisejícími s ruskou zahraniční politikou vůči výše zmíněným regionům. Také nebudou chybět základní informace o rusko-gruzínském konfliktu z roku 2008, který je pro vztahy mezi oběma státy stěžejní. Právě po něm totiž Rusko obě separatistická území uznalo za nezávislé státy. K tomu mi poslouží především sekundární literatura.

Poté se budu zabývat konkrétními kulturně-diplomatickými jevy na území Jižní Osetie a Abcházie, které se váží na Rusko. V případové studii použiji analýzu působení ruské kulturní diplomacie a její vývoj před a po válečném konfliktu prostřednictvím ruských institucí působících v daných regionech a institucí provázaných s centrální ruskou vládou v Moskvě. K tomu mi poslouží především primární zdroje, kterými budou oficiální webové stránky příslušných ruských, jihoosetských či abchazských úřadů, jmenovitě například stránky úřadu Rossotrudničestvo nebo stránky Abcházského a Jihoosetského velvyslanectví. Nezastupitelnou roli budou hrát i zpravodajské servery, ze kterých získám informace o – nejen kulturních - událostech z regionů.

Primární zdroje doplním o sekundární literaturu. Jak už jsem zmiňovala výše, podobná práci se stejným geografickým zaměřením o ruské kulturní diplomacii v *de facto*⁴ státech Jižní Osetie a Abcházie, není. Sekundární literatura, kterou použiji v této práci, bude tedy buď obecně o kulturní a veřejné diplomacii nebo bude informovat o regionech z jiné perspektivy. I tak se ale ukázaly některé publikace velice cenné v mém výzkumu. Teoretické rámce kulturní diplomacie a souvisejících konceptů dobře shrnul Erik Pajtinka (2008) ve své publikaci s názvem *Verejná diplomacia* nebo také Ljuben Tevdovski (2009) v knize *Cultural Diplomacy*. Jedním z dalších důležitých teoretiků je

⁴ Používá se také termín separatistické státy, avšak současná literatura většinou používá termín *de facto* státy, protože jasně ukazuje povahu takové entity – ve skutečnosti existuje, avšak mezinárodní společenství jej neuznává jako nezávislý stát. V současné době se za *de facto* státy považuje šest subjektů: Abcházie, Jižní Osetie, Náhorní Karabach, Podněstří, severní Kypr a Somaliland. (Kopeček et al., 2016)

i Joseph Nye a jeho koncept *soft power*, který sám vymezil. *Soft power* neboli tzv. *měkká moc* totiž s kulturní diplomacií úzce souvisí.

Rusko-gruzínský konflikt, který situaci v regionech výrazně ovlivnil situaci, a před konfliktem, dobře popisuje Lukáš Tichý (2014) ve svém článku *Zahraniční a bezpečnostní politika Vladimira Putina v letech 2000-2008 na pozadí bezpečnostní kultury Ruské federace*. Jelikož v práci řeším také vliv pravoslavné církve, důležitým literárním zdrojem se stal akademický článek *Russia's Mission in the World: The Perspective of the Russian Orthodox Church (2019)* jejímž autorem je Alicja Curanović.

V případových studiích mi poskytla nejvíce informací Iskra Kirova a její publikace *Public Diplomacy and Conflict Resolution: Russia, Georgia and the EU in Abkhazia and South Ossetia - CPD Perspectives on Public Diplomacy* z roku 2012. Další důležitou knihou je *Cesta k nesvobodě* od Timothy Snyderera, jehož cituji výše. Sice se téma knihy neváže přímo ke kulturní diplomacii, ale nabízí vhled na zahraniční a bezpečnostní politiku Ruska.

V ruských elektronických zdrojích, abych byla schopná popsat konkrétní případy ruského kulturního vlivu a následně je komparovat. Zaměřím se na několik oblastí, které v rámci případových studií budu zkoumat. Zjistím například, jaké oficiální ruské úřady se na území Jižní Osetie a Abcházie vyskytují a zda je v regionech přítomna *Nadace Ruský svět* a ruské *Centrum vědy a kultury* a také to, jaké jsou jejich aktivity. Další zkoumanou oblastí bude mediální situace a státní svátky, které se v regionech slaví a mají návaznost na Ruskou federaci.

1. Teoretická východiska

První kapitola je určena pro vymezení samotného pojmu kulturní diplomacie, která je úzce propojena s diplomacií veřejnou. Právě těmto dvěma druhům diplomacie se věnují první dvě podkapitoly. V třetí podkapitole budou zmíněné další koncepty, které s veřejnou, potažmo kulturní diplomacií souvisejí.

1.1. Veřejná diplomacie

Jako pojem byla veřejná diplomacie poprvé použita americkým diplomatem Edmundem Gullionem v roce 1965. V průběhu 70. let 20. století se pojem začal vyskytovat stále častěji i v odborné literatuře a začal být diskutován. Je nutné si však uvědomit, že veřejná diplomacie, potažmo diplomacie jako taková se využívala už před samotným vytyčením pojmu E. Gullionem. Zároveň nesmíme opomenout fakt, že pojem zůstal od té doby nezměněn, ale jeho praktické využití a nástroje se v dnešní době budou lišit. Veřejná diplomacie v druhé polovině 20. století měla zajisté odlišnou povahu, než tomu je u její dnešní formy (Pajtinka, 2008, s. 187). Erik Pajtinka ve své knize zmiňuje kardinála Richelieu, který v době vlády Ludvíka XIII. považoval reputaci Francie za jeden z nejdůležitějších atributů francouzské zahraniční politiky a vnímal ji jako zdroj moci (Pajtinka, 2008, s.187–188). Jana Peterková ve svém článku z roku 2011 pro Ústav mezinárodních vztahů s názvem *Veřejná diplomacie v proměnách času* napsala: „*Veřejná diplomacie ve smyslu komunikačních aktivit zaměřených na zahraniční publikum, které mají za cíl vytvořit o dané zemi v myslích zahraničního publika pozitivní představy. Autorství této definice je připisováno někdejšímu americkému diplomatovi Edmundu Gullionovi, který takto veřejnou diplomacii vymezil poprvé v roce 1965. Dnešní chápání ji vidí zejména jako pravdivou komunikaci se zahraničním publikem, jejímž cílem je vytvářet u adresátů pozitivní představy o dané zemi, které jim umožní sdílet s ní její hodnoty a ty posléze využít při vzájemné spolupráci. Jde tedy nad rámec prosté zahraniční prezentace.*“ (Peterková, 2011).

Definice veřejné diplomacie můžeme chápat ve dvojitým pojetí – v užším a širším. Jako příklad velice široce pojímané definice se dá uvést pohled profesorky C. Schneider z univerzity Georgetown. Ta popisuje veřejnou diplomacii jako všechno, čím se stát reprezentuje ve vztahu ke zbytku světa (Pajtinka, 2008, s. 190–191). Konkrétnější

definici nabízí slovenský teoretik Jozef Bátora. Dle jeho názoru „*veřejná diplomacie zahrnuje všechny aktivity státních a nestátních aktérů, které pozitivně přispívají k udržení a zvětšení měkké moci státu,*“ (Bátora citován v Patjinka, 2008, 191). V úvodu knihy *Public Diplomacy*⁵ od Marka Leonarda se vyskytuje definice sira Michaela Butlera, bývalého britského reprezentanta při Evropské unii z roku 2002. Dle něj je účelem veřejné diplomacie ovlivnit veřejné mínění cílové země tak, aby měla vláda, firmy a organizace dané země snadnější pozici k vyjednávání a dosažení cílů. (Leonard, 2002). V obou případech se jedná o konkrétnější definice, která ukazují určitá specifika v propojení veřejné diplomacie se soft power (měkkou mocí) státu u J. Batory nebo v případě definice M. Butlera s vyjednávací pozicí státu.

Erik Pajtinka ve své knize vyextrahoval několik základních charakteristik, ze kterých posléze vytvořil definici, kterou uvádím i v této práci k ukotvení samotného pojmu. Ta zní následovně: „*Veřejná diplomacie je specifickým nástrojem zahraniční politiky státu, který se orientuje primárně na širokou veřejnost v cizí zemi, s cílem ovlivňovat tamější veřejné mínění a jeho prostřednictvím potom vyvíjet tlak na změnu jednání politických elit cizí země.*“ (Pajtinka, 2008, s. 192).

Nyní už tedy víme, na co veřejná diplomacie míří. Pro úplné pochopení je nutné si pojmenovat jednotlivé aktéry, kteří veřejnou diplomacii využívají. Ty můžeme dělit na státní a nestátní. U státních aktérů je jasné, že se jedná o instituce státu, u druhé skupiny nestátních aktérů je o něco složitější rozklíčovat, o jaké instituce se jedná. Mohou to být neziskové organizace, ale i jednotlivci, firmy a další nevládní subjekty (Pajtinka, 2008, s. 193).

Mark Leonard v úvodu své knihy uvádí definici Edwarda Murrowa, tehdejšího ředitele United States Information Agency (USIA)⁶, z roku 1963, která říká, že veřejná diplomacie se liší od té tradiční tím, že zahrnuje interakci nejen s vládou, ale i s nevládními jednotlivci a organizacemi (Leonard, 2002). Rozdíl mezi tradiční a veřejnou diplomacií je úroveň vztahů, na které probíhá komunikace mezi klíčovými subjekty. V tradiční, nebo chceme-li, tajné diplomacii se jedná především o komunikaci a vztahy politických elit. Naproti tomu veřejná diplomacie se zaměřuje na komunikaci s veřejností v zahraničí (Melissen, 2005, s. 5).

⁵ Zachován původní anglický název. Možno přeložit jako Veřejná diplomacie.

⁶ Jde o bývalou vládní Informační agenturu Spojených států amerických.

1.2. Kulturní diplomacie

Kultura a její role v mezinárodních vztazích se stala nedílnou součástí mnoha výzkumů, a kulturní diplomacie se tak stala respektovaným nástrojem v současných diplomatických strategiích (Tevdovski, 2009, s. 9). Je proto nutné si ji definovat. Jakou povahu a potenciál má kulturní diplomacie v mezinárodních vztazích, potažmo veřejné diplomacii? Jaký je vztah mezi kulturou a diplomacií?

Hlavní tezí, proč je kulturní diplomacie pro mezinárodní vztahy potřebná, je chápání kultury jako absolutního imperativu našich životů (Tevdovski, 2009, s. 13). Je proto nezbytné nejdříve pochopit kulturu a její místo v naší společnosti. Kultura sama o sobě prošla vývojem. Dříve byla kultura chápána jako doména zejména elit, nazývána jako tzv. vysoká kultura. V dnešní podobě jde v kultuře především o přiblížení se člověku založené na rovnosti a základních lidských právech (Tevdovski, 2009, s. 14).

Kultura pokrývá různé sociální vrstvy, které jsou sami o sobě diverzní. Kultura do sebe mimo té tradiční a populární pojímá i další různá odvětví jako jsou věda, náboženství, sport a pochopitelně zahrnuje také veškeré kulturní dědictví. Kulturní dědictví úzce souvisí s tzv. národním uměním, které jakožto pojem rezonovalo hlavně v 19. a 20. století. Dnešní globalizovaný svět má však daleko širší sociokulturní dosah, než jen v rámci národa. Právě proto může být kultura vnímaná jako prostředek globální komunikace (Tevdovski, 2009, s. 14-16). Jak tedy definovat kulturní diplomacii? Milton C. Cummings nabízí širokou definici, která kulturní diplomacii označuje jako proces „*výměny idejí, informací, prvků umění, životních stylů, hodnotových systémů, tradicí, názorů a jiných aspektů kultury mezi kolektivy*“ (Cummings citován v Pajtinka, 2008, s. 196). Pajtinka sám nabízí o něco užší definici a chápe kulturní diplomacii jako „*soubor oficiálních aktivit, které jsou zaměřené na zprostředkování informací o hodnotách, normách chování a jiných atributů kultury jednoho národa (státu) ve vztahu k jinému národu (státu), a jejichž cílem je prosazovat vlastní národní (státní) zájmy*“ (tamtéž).

Rozdíl mezi kulturní a veřejnou diplomacií nemusí být zpočátku hned patrný. Často se tyto dva pojmy zaměňují nebo splývají. Vztah mezi nimi se dá vnímat dvěma způsoby. První možnou teorií je chápání kulturní diplomacie jako jedné z částí diplomacie veřejné, případně jako jeden z jejích nástrojů (Pajtinka, 2008, s. 196-197). Tento pohled ale může být do jisté míry omezující. Druhou rozšířenou teorií je kulturní

diplomacie úzce související s veřejnou diplomacií, avšak s rozdílnými atributy především v časovém horizontu, tedy do kdy má být dosažen určený cíl (Pajtinka, 2008, s. 196). Lišit se tedy mohou i jednotlivé nástroje diplomatické strategie. Jednoznačně mají ale jedno společné, oba dva druhy diplomacie se orientují především na širokou veřejnost a mají u ní vytvářet pozitivní obraz země. Pajtinka ve své knize však uvádí, že by kulturní diplomacie neměla být chápána jako pouhá podmnožina veřejné diplomacie, a to z toho důvodu, že ačkoli se orientuje především na širokou veřejnost, je u ní nutné zároveň komunikovat na úrovni politických elit. Například při domlouvání mezinárodních dohod v oblasti kulturní spolupráce (Pajtinka, 2008, s. 198). Kulturní diplomacie tedy je součástí diplomacie veřejné, avšak dokáže stát sama o sobě i mimo ni.

1.3. Související koncepty

Následující podkapitola si klade za cíl seznámit čtenáře s podobnými koncepty, které mohou s pojmem kulturní, potažmo veřejné diplomacie splývat. Jedním z nich je koncept soft power, který zavedl Joseph S. Nye. Tento koncept je podstatný pro celou práci, a to z toho důvodu, že kulturní diplomacie Ruské federace spadá do nástrojů měkké moci. Dalším konceptem je propaganda, u které je problematické její historické zatížení negativními konotacemi. Dále je v této kapitole uveden koncept public relations a nation branding, který využívá ve svých strategiích nástroje z jiných disciplín, jako například marketingu.

1.3.1. Soft Power⁷

Pojem soft power už byl zmíněn výše v souvislosti s veřejnou diplomacií a jejími cíli. Podle definice už víme, že veřejná (potažmo kulturní) diplomacie se snaží zvyšovat a udržovat soft power státu a ovlivňovat tak veřejné mínění v cizí zemi. Soft power je důležitou složkou státní moci. V práci budeme s pojmem *moc* pracovat i v dalších kapitolách, proto si ujasněme definici moci a role soft power a v ní obsažené. Pojem soft power vymezil americký politolog Joseph S. Nye. Chápaní moci jako pouhého

⁷ Anglický název pro tzv. měkkou moc je uveden záměrně, tedy tak, jak ho pojmenoval Joseph S. Nye. V českých médiích i v českých odborných článcích je totiž častěji užíván anglický originál, nikoli český překlad.

synonyma pro zdroje produkující požadované výsledky je dle Josepha Nye zavádějící. A to proto, že často použité zdroje vůbec nezajistí výsledek, jaký byl původně plánován. Nye ovšem připouští, že zdroje vynucovací moci jsou velmi důležité. Jeho myšlenka by se dala shrnout následovně: je důležité mít vynucovací zdroje moci, avšak k úspěchu to stačit nebude, pokud se neumí využít ve správném kontextu a se správnou strategií. Nye tuto myšlenku demonstruje na příkladu války Spojených států ve Vietnamu. Spojené státy byly co do zdrojů silnější, a přesto válku prohrály (Nye, 2011, s. 12). Plytká obecná definice, která pojímá moc jako schopnost něco změnit, ignoruje další sféru moci, jímž je právě soft power. Ta by se dala popsat jako schopnost přesvědčit druhou stranu tak, aby chtěla stejný výsledek jako vaše strana. Navíc není zdaleka tak viditelná (Nye, 2011, s. 13–16). A právě v rámci soft power nástrojů je možné použít veřejnou diplomacii tak, aby ovlivnila preference dané společnosti a zvýšila atraktivitu země, kterou reprezentuje.

Ruská soft power je viditelná na internetu, v televizi a jiných tradičních médiích, ale také prostřednictvím vládou sponzorovaných krajanských organizací obhajujících ruskou politikou v zahraničí. Stejně tak působí i ruské osvětové instituce, včetně ruské pravoslavné církve, která oslovuje nejen Rusy v zahraničí. Za kouzlem a zdánlivě neškodnou povahou ruské soft power je jejím cílem posílit mezinárodní vliv Ruska (Cohen, 2012, s. 208-211).

1.3.2. Propaganda

Mezi propagandou a veřejnou diplomacií je tenká hranice. Nebo chceme-li, je zde tenká hranice v rozlišování těchto dvou pojmů v reálném světě. Jaký je mezi nimi rozdíl? Termín propaganda je zatížen negativní konotací. David Welch (1999) to nazývá „hořkou pachutí“⁸. Vzhledem k jejímu hojnému užívání během druhé světové války je to opodstatněné. V dnešní době jsou synonymem pro propagandu výrazy jako brainwashing⁹, lži nebo podvod. Avšak propaganda sama o sobě není čisté zlo (Welch, 1999, s. 24-26) Během druhé světové války propagandu používaly všechny strany, nikoli jen nacistické Německo. Příslušné úřady zabývající se propagandou měla Británie, USA i SSSR, ovšem pokaždé pod jiným názvem. Samotné slovo má své

⁹ V českém překladu znamená *vymývání mozků*.

kořeny už v 17. století, kdy papež Řehoř XV. založil institut *Propaganda de fide*¹⁰, který měl na starosti šíření katolického smýšlení v dosud nekatolických zemích. (tamtéž) Welch definuje propagandu jako „úmyslnou snahu ovlivnit mínění veřejnosti prostřednictvím přenosu idejí a hodnot za specifickým účelem, vědomě sestavené tak, aby sloužili zájmům propagandistů a jejich politickým šéfům“. (tamtéž)

Propaganda má s veřejnou diplomacií společnou cílovou skupinu - širokou veřejnost, nebo chcete-li masu. Vzhledem k dávným kořenům termínu propaganda se tedy dá považovat za jakousi předchůdkyni veřejné diplomacie (Pajtinka, 2008, 194). Podle G. R. Berridgea a A. Jamesa je dokonce veřejná diplomacie pouze „*propaganda realizovaná diplomaty*“. Není to však zcela správně, termín veřejná diplomacie pouze nenahradil termín propaganda. Jaké jsou tedy rozdíly? Propaganda s sebou nese již zmíněnou negativní konotaci. Implikuje jakýsi „nečistý úmysl“ při dosahování vytyčeného cíle. Naproti tomu, veřejná diplomacie je vnímána sofistikovaněji. Jde však o velmi subjektivně vnímaný rozdíl. (tamtéž) Pohled na vztah mezi propagandou a veřejnou diplomacií nabízí J. Melissen. Ten ho popisuje následovně: „Veřejná diplomacie je podobná propagandě v tom, že se snaží přesvědčovat lidi, co si mají myslet, ale diametrálně se od ní odlišuje tím, že (na rozdíl od propagandy) zároveň i naslouchá tomu, co lidé říkají.“ (Melissen citován v Pajtinka, 2008, s.195). Rozdíl tedy můžeme shrnout tím, že propaganda je v zásadě jednosměrná komunikace mezi propagandistou a veřejností, zatímco veřejná diplomacie upřednostňuje komunikaci obousměrnou.

1.3.3. Public Relations a nation-branding

Public relations není typický termín pro oblast mezinárodních vztahů. Označuje se jím cílevědomé ovlivňování veřejnosti s využitím psychologie a sociologie. A právě proto je zde uveden, jelikož princip public relations může být používán širokým spektrem subjektů od firem po politické strany, tedy může být využit i k diplomatickým účelům. Mezi public relations a veřejnou diplomacií není až takový rozdíl, v obou případech jde o cílené ovlivňování veřejnosti. Public relations je ale všeobecný pojem, a

¹⁰ Současný český název: *Kongregace pro evangelizaci národů*.

používá se především v jiných sférách, jako je například marketing (Pajtinka, 2008, s. 198).

Marketingové strategie, které v public relations hrají silnou roli mohou být přenesené do mezinárodních vztahů v tzv. *nation-brandingu*¹¹. Velice stručně řečeno, jedná se o kontrolu a ovlivňování reputace dané země a vytváření jejího pozitivního obrazu. Pojem „nation brand“ představil Simon Anholt v roce 1996 jako myšlenku založenou na pozorování. Podle něj se reputace země, případně regionu nebo města spíše přibližuje značkám firem či produktů. Anholt uvádí, že pojem „brand“ nese trojí význam. Prvním významem je design produktu, tedy to, jak daná věc vypadá a jak působí. Druhým je kultura společnosti stojící za produktem. Třetí význam odkazuje na reputaci produktu, potažmo produkující společnosti (Anholt, 2011). I přesto, že tento trojí význam naznačuje, že při přenesení na stát se bude jednat o podobné tři kategorie, Anholt to vzápětí vyvrací a tvrdí, že pokud se země snaží o zlepšení své reputace v zahraničí, měla by se především zaměřit na vylepšení samotného „produktu“ a následného marketingu a nesnažit se vytvořit svůj „brand“ z ničeho (Anholt, 2011, s. 1-2). Je tedy vůbec nation branding reálná věc? Anholtův postoj víceméně potvrzuje i Melissen. „*Nation branding zdůrazňuje identitu země a její aspirace, nemůže však přesahovat hranice stávající společenské reality.*” (Melissen citován v Lehocká, 2017, s. 16). Širší rozměr brandingů dodává Filip Tesař z pohledu mezinárodního obchodu. „*Do brandingů v mezinárodním obchodě nevyhnutelně vstupuje také určitý národní princip, značky bývají spojovány s určitými hodnotami, kulturou apod., přisuzovanými konkrétním státům nebo národnostem.*” (Tesař citován v Lehocká, 2017, s. 16).

1.4. Nástroje a instituce kulturní diplomacie

Kulturní diplomacie vznikla v 19. století v západní společnosti, a proto obsahuje hodnoty a porozumění těchto společností a představovala tak důležitý aspekt západního vlivu a postavení ve světě dvacátého století (Tevdovski, 2009, s. 43). Tradiční nástroje vznikaly také v západní společnosti, a zahrnují celou škálu aktivit.

Jedná se o podporu kulturních center v zahraničí, pořádání tematických seminářů, konferencí a přednášek, výměnu umělců, vědců, studentů a pedagogů, provozování

¹¹ Vytváření pozitivního obrazu (image) státu (Fan, 2010).

zahraničního vysílání a podporu překladů a krajanských spolků přispívající k šíření kultury v zahraničí. K těmto aktivitám je využívána síť institucí a organizací jako jsou kulturní centra nebo zastupitelské úřady dané země (Tomalová, 2008, s. 25).

Hlavními vládními orgány v kulturní diplomacii jsou obvykle ministerstvo zahraničí a ministerstvo kultury. Ta spolu kooperují, v jaké míře – to už se liší dle dané země. Mezi západní země, které mají dlouhou tradici kulturní diplomacie, patří USA, Spojené království a Francie.

Spojené státy americké propagují svou kulturu po celém světě. Americká kulturní diplomacie je dnes zastoupena snahami různých vládních resortů a vládních agentur, které jsou vyváženy neustále se zvyšujícím vlivem mnoha amerických korporací a nevládních organizací a četnými kulturními sděleními, která předávají světu. Strategie a činnosti amerického soukromého sektoru, které fungují mimo sféru vládních politik, v různých oblastech, jako jsou filmy, hudba nebo další mediální průmysly, jsou hlavními zdroji americké „image“ v zahraničí a mají významný dopad na mezinárodní postoje vůči zemi (Tevdovski, 2009, s. 44). Kulturní diplomacie se v Americe nejvíce rozvinula v době studené války. Vysílání rádia Svobodná Evropa, kde lidé z východního bloku mohli slyšet (nejen) americkou hudbu, zahraniční novináře nebo různé rozhovory o kultuře a vzdělání, hrálo velkou roli ve vytváření obrazu USA za jejich hranicemi (Tevdovski, 2009, s. 25).

Ve Spojeném království se kulturní diplomacie šíří různými vládními úřady počínaje Foreign and Commonwealth office (FCO), British Council a sahajícími až po britský obchod a průmysl. Tyto známé britské instituce mají silnou podporu a jsou považovány za vážené, důvěryhodné a nezávislé (Tevdovski, 2009, s. 48-49).

Francouzská kulturní diplomacie je jednou z nejstarších a nejsilnějších. Francouzská rozmanitá kulturní diplomacie zahrnuje aktivity jako: výměny jednotlivců, investice do infrastruktury, společenské vědy, výzkumné a vzdělávací činnosti a mezinárodní archeologické projekty, skutečným a nejsilnějším zaměřením je ovšem francouzský jazyk a ‚vysoká kultura‘. Na rozdíl od Británie je francouzský model značně centralizovaný a klíčovým orgánem kulturní diplomacie je ministerstvo zahraničí (*Ministère des Affaires Étrangères*). Globální síť pod taktovkou ministerstva zahraničí zahrnuje 154 kanceláří pro kulturní činnosti na velvyslanectvích, 436 kulturních

institutů a jazykových center, Radio France Internationale (RFI) a mnoho menších a lokalizovaných iniciativ (Tevdovski, 2009, s. 50-51).

V Rusku se přístup a nástroje liší. Nejvíce podobné jsou však s Francií, kde je síť podobně jako v Rusku centralizovaná a spadá pod ministerstvo zahraničí. Ostatně i cílení je podobné. Ve většině případů ruských institucí jde především o propagování ruského jazyka a umění (Tevdovski, 2009, s. 54-55).

2. Kulturní diplomacie Ruské federace

Během studené války byl Sovětský svaz hlavním soupeřem USA ve zdrojích a použití soft power. SSSR se snažil šířit komunismus a zvýšit svou atraktivitu u ostatních zemí (Nye, 2004, kap. 3). SSSR utratil několik miliard na aktivní veřejnou diplomacii, a to včetně propagace své kultury do světa. Záměrné šíření dezinformací o Západu, vysílání informací do celého světa, podpora protiatomových protestů – i tak vypadala sovětská veřejná diplomacie. (tamtéž) I přesto, že se SSSR snažil demonstrovat svou nadřazenost přes kulturní a vzdělávací systém, k žádoucímu účinku mu chyběla atraktivní pop-kultura, a šířit tak pozitivní obraz země bylo těžší. Pop-kultura USA byla známá po celém světě, zatímco o tehdejší sovětské umělce nebyl takový zájem. Výjimku snad tvořil jen sovětský balet a symfonický orchestr. SSSR také hojně investoval do sportu, což přineslo žádoucí zlaté medaile z olympijských her. Těch bylo dokonce větší počet, než tomu bylo u „hlavního nepřítele“ USA. Sovětská kulturní diplomacie i přesto nebyla tak úspěšná, aby její pomocí SSSR nabyl větší zásoby soft power. Až do vyhlášení *glasnosti*¹², která měla pozitivní efekt na sovětskou soft power, byly proti tomu preference v evropských zemích ve vztahu k SSSR velice nízké. (tamtéž) Nicméně sovětské diplomaty si byli dobře vědomi toho, že forma komunikace a její kontext je často důležitější než samotný obsah (Barghoorn, 1958, s. 42-45).

Kulturní diplomacie dnešního Ruska je si důležitosti kontextu vědoma také. Koncept ruského světa, který se snaží o náklonost u veřejnosti především ze států blízkých Rusku, jako jsou státy bývalého Sovětského svazu a východního bloku. Ruský svět je postaven na jakémsi „bratrství“, sounáležitosti a společné historii. Koncept „ruského světa“ (Russkij mir) historicky sahá do 90. let 20. století. Největší mediální pozornost si ale vysloužil ve spojitosti s ukrajinskou krizí v roce 2014, kdy ruský prezident Vladimir Putin použil tento koncept jako ospravedlnění zásahu na Ukrajině a anexi Krymu (Laruelle, 2015, s. 1).

Curanović na základě různých ruských a sovětských myšlenkových proudů stanovil pět stálých rolí, jaké Rusko zastávalo a stále zastává. Těmi jsou: poskytovatel globální rovnováhy, strážce hodnot, zachránce před zlem, integrační síla v Eurasii („ruský svět“) a mocnost, která je předurčena najít ideál (Curanović, 2019, s. 255).

¹² Z ruštiny; znamená otevřenost. Reforma zavedená tehdejším sovětským prezidentem Michaiilem Sergejevičem Gorbačovem. (Demetriou, 2002, 3)

2.1. Instituce ruské kulturní diplomacie

V následující kapitole jsou představeny klíčové instituce a nástroje soft power v oblasti kultury. Všechny níže uvedené jsou přímo propojeny s ruskou vládou, což dokazuje obrovskou míru centralizace, podobně jako je tomu ve Francii.

2.1.1. Rossotrudničestvo (Россотрудничество)

Jedná se o vládní agenturu Ruské federace, která se zabývá především bývalými státy Sovětského svazu neboli Společenství nezávislých států (SNS). Založena byla v září 2008 prezidentským dekretem Vladimira Putina, který má číslo 1315. Rossotrudničestvo operuje pod záštitou Ministerstva zahraničních věcí Ruské federace. Ve světě existuje již 97 kanceláří pod názvem Ruské centrum pro vědu a kulturu, nevyjímaje ani umístění v Abcházii a Jižní Osetii, naopak v Gruzii se kancelář nenachází. Ty všechny spadají právě pod Rossotrudničestvo. Misí agentury je mezinárodní humanitární spolupráce a propagace objektivního obrazu současného Ruska v zahraničí. Dle oficiálních stránek je hlavní prioritou agentury kooperace se státy SNS. Mezi aktivity Rosotrudničestva patří například šíření výuky ruského jazyka v zahraničí, práce s mládeží či krátkodobé studijní pobyty. V roce 2011 vznikl pod agenturou program s názvem „Nová generace“, jehož cílem je seznámit mladé lidi z různých zemí s veřejným a politickým, sociálním a ekonomickým, vědeckým, vzdělávacím a kulturním životem Ruské federace (Rossotrudničestvo, 2020).

2.1.2. Nadace Ruský svět (Русский мир; Russkij mir)

Ruský svět je znám jako koncept už od devadesátých let, ovšem nadace se stejným názvem vznikla až v červnu 2007 dekretem prezidenta Vladimira Putina. Účelem nadace je především propagace ruského jazyka a jeho výuky v zahraničí. Prohlášení na oficiálních stránkách nadace zmiňuje tři pilíře, na kterých stojí poslání Ruského světa a těmi jsou – komunita, mír a svět odvozené od ruského slova *mir*, nejčastěji překládaného právě jako svět. *„Tři významy tohoto malého, ale výmluvného slova inspirují a definují poslání Ruského světa – šířit porozumění a mír ve světě*

podporou, zlepšováním a povzbuzováním k uznání ruského jazyka, dědictví a kultury.“ (Russkij Mir, 2020).

Vladimir Putin v dubnu 2007, před vydáním dekretu, prohlásil: *„Podle mého názoru musíme podpořit iniciativu ruských lingvistů o vytvoření Národní nadace ruského jazyka, jejímž hlavním cílem bude rozvoj ruského jazyka u nás, podpora studijních programů ruského jazyka v zahraničí a obecná propagace ruského jazyka a literatury ve světě.“* (Russkij Mir, 2020).

Hlavním cílem nadace je tedy propagace ruského jazyka nejen v Rusku, ale i v celém světě. Nadace se ovšem zaměřuje také na další oblasti kultury a to tím, že sponzoruje různé kulturní programy v celém světě, které ukazují ruské umění a kulturu. Neméně důležitou roli hraje nadace také v propojování ruských občanů žijících mimo Rusko (tamtéž).

2.1.3. Prostředky masové komunikace

Televizní kanál Russia Today (RT) vznikl v dubnu 2005 a jeho vysílání je v angličtině, arabštině a španělštině. Podobně jako v době studené války vysílalo Rádio Evropa, RT se snaží šířit alternativní informace z pohledu Ruské federace mimo své hranice. Mezinárodní vysílání ovšem není v případě Ruska žádná novinka, naopak má dlouhou tradici. První zaznamenaný případ organizovaného využití rádia pro politické účely byl v roce 1926, kdy Rusko využilo rozhlasové vysílání k požadavku na návrat Besarábie od Rumunska. Moskva byla také první, která využila mezinárodní rádio jako nástroj své zahraniční politiky. V roce 1929 bylo rádio Moskva spuštěno ve čtyřech jazycích a později v roce 1933 vysílalo už v jedenácti jazycích. Jednalo se především o snahu vysvětlit komunistickou revoluci širšímu světu (Rawnsley, 2016, s. 43).

Současná ruská informační síť je často nazývána propagandou. Podle Herpena se ruská propaganda ani tak nesnaží o vytvoření pozitivního obrazu Ruska, ale spíš o cílené napadání veřejného obrazu ostatních zemí a jejich soft power nástrojů (Herpen, 2016, s. 27).

2.1.4. Russian Institute for Strategic Studies (RISS)

Ruský institut strategických studií je hlavním vědecko-výzkumným a analytickým centrem poskytující informační podporu administrativě prezidenta Ruské federace. RISS poskytuje odborná hodnocení a doporučení a připravuje analytické

materiály pro tyto orgány. Na svých webových stránkách uvádí pět hlavních bodů, kterými se zabývá:

- zabývá se otázkami národní bezpečnosti a studuje vztahy mezi Ruskem a dalšími zeměmi
- analyzuje a předpovídá trendy v politických a sociálně-ekonomických procesech na globální a regionální úrovni
- zkoumá způsoby udržování strategické stability v nových geopolitických podmínkách a hodnotí strategické rizikové faktory
- zvažuje způsoby řešení krizí, které ohrožují globální a regionální stabilitu, se zvláštním zřetelem na boj proti terorismu
- brání falzifikaci dějin v postsovětském prostoru

RISS pod sebou soustřeďuje devět center, z nichž se každé zabývá jinou oblastí. Pro tuto práci je vhodné zmínit alespoň Centrum pro studium zemí SNS, Centrum pro studium, uchování a restaurování historických a kulturních míst a Centrum pro styk s veřejností a médii. (RISS 2020)

2.1.5. Veřejný fond diplomacie Alexandra Gorčakova (Alexander Gorchakov Public Diplomacy Fund)

Fond veřejné diplomacie Alexandra Gorčakova byl založen v roce 2011 dekretem prezidenta Dmitrije Medveděva. Posláním fondu je podpora rozvoje oblasti veřejné diplomacie a podpora vytvoření pro Rusko příznivého veřejného, politického a obchodního klimatu. Mezi projekty Gorčakova fondu patří například Kavkazský dialog. Ten představuje mezinárodní platformu pro výměnu názorů v otázkách globální politiky a mezinárodních vztahů a je místem pro konstruktivní diskuse, které v budoucnu mohou sloužit jako základ pro diskusi o existujících regionálních problémech a perspektivách spolupráce na vyšší úrovni (Gorchakov Fund 2020).

Gorčakův fond od roku 2013 podpořil vznik rusko-gruzínského centra, které sídlí v gruzínském hlavním městě Tbilisi. Podle oficiálních webových stránek vzniklo centrum „z nutnosti zahájit dialog mezi společnostmi obou zemí s cílem identifikovat existující problémy, začít hledat způsoby, jak je vyřešit společným úsilím a posílit vztahy v budoucnosti.“ (Gorchakov Fund 2020).

2.1.6. Pravoslavná církev

Ruská pravoslavná církev se svým mesianistickým narativem úzce souvisí a pomáhá s vytvářením ruského „obrazu“ ve společnosti. Pravoslavné křesťanství má ve východní Evropě hluboké kořeny (Curanović, 2019, s. 253-255). Díky těmto kořenům má nejen v Evropě stále velký vliv na věřící obyvatele a vzhledem k velké propojenosti s ruskou vládou je nezbytné zahrnout pravoslavnou církev do nástrojů soft power Ruské federace. Mesianismus nemá svou roli jen v pravoslavné církvi, ale i ruském socio-politickém smýšlení už od 19. století. (tamtéž) Nikolaj Bardijev dokonce tvrdí, že mesianismus způsobil samotný vznik SSSR (Bardijev citován v Curanović, 2019, s. 254). Východní křesťanství hraje dvojí roli v ruské tradici mesiášství. Poskytuje ideál a je zdrojem ruské výjimečnosti (Curanović, 2019, s. 255).

3. Ruská kulturní diplomacie na území Jižní Osetie a Abcházie

Tato kapitola bude věnovaná nejprve rozboru demografických údajů jednotlivých *de facto* států. Poté se bude věnovat situaci před nástupem Vladimira Putina do funkce prezidenta Ruské federace. Dalším důležitým bodem této kapitoly bude rozbor geopolitického významu obou regionů a posléze samotného rusko-gruzínského konfliktu, který byl z hlediska geopolitiky velice významným, a stavu po něm.

Tyto všechny informace budou potřebným kontextem pro následující případové studie, ve kterých budu rozebírat zvláště Jižní Osetii a Abcházii. Budu se věnovat oblastem zájmu oficiálních ruských zahraničně-politických úřadů na území a organizací spadajících pod ruské Rossotrudničestvo. Dále pak mediální situaci, vlivu pravoslavné církve a státními svátky. Následně pak obě případové studie shrnu a srovnám.

Jižní Osetie je mezinárodně uznávaná jako součást Gruzie, je oddělena od ruské oblasti Severní Osetie hranicí vysoko v kavkazských horách. Gruzie neuznává existenci Jižní Osetie jako politického subjektu, a proto její území neodpovídá žádné gruzínské správní oblasti (přičemž většina území byla zahrnuta do oblasti Shida Kartli). Tato oblast je často neformálně označována jako právně nedefinovaný region Cchinali (Wilson, 2015). Velká část regionu s celkovou rozlohou 3 900 km² leží více než 1000 metrů nad mořem. Na území žijí převážně etničtí Osetinci. Většina etnických Gruzínců byla z regionu vysídlena proběhlými konflikty. Před pádem Sovětského svazu, představovali tehdy asi třetinu populace (BBC, 2016). Populace Jižní Osetie je přibližně 53 000 lidí, přičemž asi 30 000 žije v hlavním městě Cchinali (Wilson, 2015a).

Zdrojem napětí byla Jižní Osetie už od rozpadu Sovětského svazu a svou nezávislost poprvé vyhlásila už v roce 1991. Gruzínská vláda reagovala zrušením autonomie Jižní Osetie a pokusem o obnovení kontroly nad regionem silou. Krize následně eskalovala k válce v Jižní Osetii v letech 1991–92 (Wilson, 2015a). Napětí vyvrcholilo rokem 2008, kdy zde proběhla pětidenní válka mezi Gruzii a Ruskem. Gruzie považuje ruské uznání nezávislosti za „*de facto* anexi“, nebo přinejmenším okupaci. Zajímavostí také je, že podle Amnesty International nebyl za konflikt v roce 2008 nikdo postaven před soud, z údajů ale vyplývá, že válečných zločinů se dopustily obě strany – Rusko i Gruzie (Amnesty International, 2008).

Na území Abcházie s rozlohou 8 660 kilometrů čtverečních v současné době žije méně než 250 000 lidí, ačkoli v roce 1989 byla populace až 525 000. Abcházi jsou soustředěni podél řady malých měst a vesnic dotýkajících se pobřeží Černého moře. Hlavním městem je Suchumi, které leží uprostřed západního pobřeží a žije v něm přibližně 40 000 lidí. Vnitrozemí Abcházie dominuje členitý svah pohoří Kavkaz. Spolu s mnoha přírodními horkými prameny se díky této geografii stala tato oblast přirozeným turistickým cílem již od carských dob. Abcházie také poskytuje zemědělsky přívětivou půdu a díky přirozenému říčnímu systému je značně zavlažována. Země produkuje řadu tržních plodin včetně vína, čaje, tabáku, ovoce a ořechů – z nichž většinu nyní vyváží do sousedního Ruska. Na území jsou také zdroje uhlí. Významné ekonomické zdroje Abcházie ji tedy také odlišují od ostatních postsovětských *de facto* států, které jsou na tom ekonomicky hůře a potřebují více pomoci zvenčí (Wilson, 2015b).

3.1. Situace před rusko-gruzínským konfliktem

Vztahy mezi Ruskem a Gruzii, kam oba regiony *de iure* patří, by se dal nazvat jako značně ambivalentní, leč oboustranně potřebný. Ke konci 18. století se Gruzie snažila chránit před pravoslavnou carskou říší, která už tehdy vykazovala silné expanzivní ambice, a to i díky své zeměpisné poloze ležící na hranici mezi Evropou a Asií a blízkostí rozšiřující se muslimské říše. Rusko bylo Gruzii zpočátku vnímáno jako křesťanská ochranná moc a symbol evropské modernizace. Během 19. století se však koncept gruzínské národní státnosti objevil v přímé opozici vůči imperialistickému Rusku, které začalo být považováno za „necivilizované a nesvobodné“. Gruzie dosáhla suverenity a vlastního sebeurčení v letech 1918–1921 jako Gruzínská demokratická republika. Po invazi rudé armády v roce 1921 však bylo území Gruzie anektováno k Sovětskému svazu a svoji suverenitu ztratilo až do jeho rozpadu v roce 1991. Po rozpadu nastala krátká fáze nacionalistické a velice protiruské politiky za prvního gruzínského prezidenta Zviada Gamsačurdii a skončila poté, kdy se Eduard Ševardnadze ujal moci v roce 1992. Ševardnadze se začal zabývat zahraniční politikou v rámci uznání geografických skutečností, ekonomických vzájemných vztahů a bezpečnostních závislostí (Atilgan, 2015). Abcházie také tehdy po rozpadu SSSR vyhlásilav červenci 1991 svou nezávislost a rozpoutala občanskou válku, která skončila

až na podzim roku 1993 příměřím, ke kterému přispěla mise OSN a rozmístění ruských mírových jednotek (Atilgan, 2015).

Prvek „nutnosti“ v gruzínsko-ruských vztazích se projevil přistoupením Gruzie ke Společenství nezávislých států v roce 1993, podepsáním gruzínsko-ruské smlouvy o přátelství z roku 1995, rozmístěním ruských mírových jednotek v odtržené oblasti Abcházie a přijetím ruských vojenských základů na gruzínském území (Atilgan, 2015).

Prvek „ambivalence“ se projevil zas tím, že už od prvních dnů své nezávislosti se Gruzie přiblížila Západu a účastnila se programu NATO „Partnerství za mír“ a přijala členství v Radě Evropy, Světové bance a Mezinárodním měnovém fondu. Základy gruzínské prozápadní orientace byly proto již položeny za prezidenta Ševardnadzeho. Jeho nástupce Saakašvili pak v prozápadní politice pokračoval a usiloval o další kroky a širší spolupráci se Západem (Atilgan, 2015).

Prosazení ruských zájmů na gruzínském území mělo podobný vývoj jako případ na Ukrajině. Obě dvě země na sebe přitáhly ruskou pozornost při žádosti o zařazení do akčního plánu členství v NATO (Kaszuba, 2018, s. 43-46). První větší zásah ruské moci týkající se separatistických regionů se stal v roce 2004, 16. dubna, když ruský prezident Vladimir Putin podepsal dekret, kterým se povolily přímé oficiální vztahy mezi ruskými vládními orgány a separatistickými orgány v gruzínské Abcházii a Jižní Osetii. Vyhláška také potvrdila platnost „legislativy“ separatistických orgánů na příslušných územích (Socor 2008). Jak Vladimir Socor (2008) komentuje, uznání orgánu působilo fraškovitě, vzhledem k tomu, že Moskva tyto orgány na území v první řadě sama instalovala. V případě Abcházie tento krok těžil také z masových etnických čistek Gruzínců, které byly sponzorovány Moskvou (Socor 2008).

Putinův dekret tak zamaskoval ruskou politiku plíživé anexe Abcházie a Jižní Osetie, která byla zřejmá už v předcházejících několika letech. Vyhláška z 16. dubna změnila neoficiální politiku na polooficiální a plně otevřenou. Byl to první zjevný ruský krok ke změně mezinárodně uznávaných hranic po roce 1991 a de facto návrat k hranicím sovětské éry (Socor, 2008). V roce 2004 došlo také ke konfrontaci Ruska s NATO. Rusko odmítlo, i přes intenzivní výzvy západních států, stáhnout své mírové jednotky z Abcházie a Jižní Osetie. Navíc možnost rozšíření Severoatlantické aliance o Gruzii Rusko vnímalo jako vážnou hrozbu národní bezpečnosti, i proto Rusko následně

přitvrdilo a více se začalo angažovat a zachovalo vojenskou přítomnost v Abcházii a Jižní Osetii (Tichý, 2014, s.97).

Když se v říjnu 2006 většina Abcházců vyslovila pro nezávislost na Gruzii a požádala Rusko o oficiální uznání referenda, ruská média okamžitě vyzvala k přistoupení republiky k Ruské federaci. Abcházské vedení v Suchumi ale i přes obecně vítanou pomoc Ruska odmítalo vstup do Ruské federace, protože nechtělo ztratit vytouženou nezávislost. Navíc se ukázalo, že Moskva hraje dvojí hru. Velkoryse rozdává ruské pasy obyvatelům Abcházie a Jižní Osetie; na druhé straně stále neuznává Abcházce jako uprchlíky, i když před mnoha lety uprchli do Ruska (Kunze, 2007).

V Jižní Osetii se v listopadu 2006 většina obyvatel vyslovila taktéž pro zachování nezávislosti. Avšak jihoosetští separatističtí vůdci požadovali nejen nezávislost, ale také opětovné setkání se Severní Osetií, která je součástí Ruské federace. Stejně jako v případě Abcházie Moskva opět dlouhodobě podporovala obyvatelstvo tím, že obyvatelé Jižní Osetie dostávají nejen bezplatné lékařské ošetření a mohou navštěvovat ruské školy, ale také mohou používat ruské mobilní telefonní sítě (Kunze, 2007).

Rusko takto podporovalo oba státy ještě před válečným konfliktem v roce 2008 a paradoxní bylo, že ačkoli podporovalo jejich úsilí k získání nezávislosti na Tbilisi, oba státy oficiálně uznalo až po srpnu 2008.

3.2. Geopolitický význam regionu

Území okolo Černého moře je samo o sobě nestabilní. Jižní Kavkaz je regionem s několika problémy. Abcházie a Jižní Osetie, ačkoli jsou na území Gruzie, politicky spadají pod ruskou sféru vlivu. V Abcházii a Jižní Osetii chtěla většina obyvatel už před rokem 2008 nezávislost na Tbilisi a spoléhala na pomoc Ruska, zatímco Gruzie na druhé straně očekávala podporu ze strany NATO, EU a USA (Kunze, 2007). Také nerostné zdroje obou regionů jsou pro ruskou ekonomiku velmi zajímavé. Abcházie má značné zásoby uhlí, rašeliny, mramoru, žuly a vápence. Zvláštní místo ale zaujímá přítomnost ropných polí a ložisek uhlovodíků na černomořském šelfu. Jižní Osetie je také bohatá na přírodní zdroje. Region Kvaisinsky je jedním z největších rudných regionů v SNS s přibližně 8 miliony tun zásob olova a zinku. Jihoosetská oblast je také bohatá na ložiska ropy, plynu, vápence, mědi, nefritu a niklu. Investice do těžby a

zpracování přírodních zdrojů mohou ruské ekonomice přinést významné příjmy (Ašotovna, 2013, s. 239 - 240).

Rusko má o regiony ale především zájem z vojensko-politického důvodu. Po rozpadu SSSR se Moskva začala po pár letech snažit znovu vybudovat svůj vojenský potenciál v postsovětském prostoru (Ašotovna, 2013, 240). Pro Rusko však bylo podstatné, aby se Gruzie, pod kterou oba regiony *de iure* patří, nepřipojila k NATO. Ovládnutí Abcházie a Jižní Osetie může proto pro Rusko znamenat příležitost ke stabilizaci situace v regionu ve svůj prospěch (Ašotovna, 2013, 240).

Podle Ašotovny (2013) mohou správné investice z Ruska nepochybně vést nejen ke stabilizaci ekonomické situace Abcházie a Jižní Osetie, ale také k otevření nových příležitostí pro ruskou ekonomiku. Navzdory přítomnosti turistických zařízení v Abcházii, která jsou výnosnou oblastí pro investice, projevují ruští podnikatelé zvláštní zájem o zemědělsko-průmyslový komplex, stavebnictví a průmysl. Na druhé straně v Jižní Osetii se investoři zajímají o zpracování dřeva, strojírenství a výrobu stavebních materiálů. Geografická poloha republik přispívá k rozvoji netradičních metod získávání energie (sluneční a větrná) a klimatické podmínky umožňují rozvoj lovu ryb a včelařství (Ašotovna, 2013, s. 239 - 240).

Území nových kavkazských „států“ je i strategicky důležité pro zahraniční politiku Moskvy: Abcházie poskytuje přístup do západních oblastí Gruzie a Jižní Osetie je spojovacím článkem mezi Ruskem a centrální částí Zakavkazska. Smlouva o přátelství a spolupráci mezi zeměmi předpokládá vojenskou pomoc separatistickým republikám. Vedení států podepsalo dohodu o rozmístění ruských vojenských základen na území Abcházie (Gudauta a Ochamchira) a Jižní Osetie (Jáva a Cchinvali) s celkovým počtem 3 800 vojáků v každé republice (Ašotovna, 2013, s. 240).

Zvláštní pozornost Ruska má také vojenské letiště v Gudautě (Bombora), které je největší v Zakavkazsku, a letiště v Suchumi, které má jednu z nejlepších drah na světě v této zeměpisné šířce, kam mohou přijímat vojenské letouny větších rozměrů (např. typu Ruslan) (Ašotovna, 2013, s. 240).

Je potřeba také poznamenat, že v době, kdy ruská vláda spolu s vedením ministerstva obrany a námořnictva začala realizovat federální program Vytvoření základního systému černomořské flotily na území Ruské federace v období 2005—2020, kde hlavním cílem je zlepšení pobřežní a námořní infrastruktury, pobřežní pásmo

Abcházie o délce 220 km s množstvím zátok a přístavů otevírá ruskému námořnictvu velké příležitosti (Ašotovna, 2013, s. 240).

Válečný konflikt na gruzínských separatistických územích z roku 2008 mohl být součástí dlouhodobějších plánů. Těmi podle Kaszuby (2008) bylo získání kontroly nad důležitými ropovody a plynovody. Konkrétně se jedná o ropovod Baku-Tbilisi-Ceyhan, který vede zásoby ropy od Kaspického moře do Evropy a jihokavkazský plynovod Baku-Tbilisi-Erzurum. Ten transportuje plyn z Azerbajdžánu do Turecka. Kdyby Rusko mělo prorusky orientovanou vládu v Gruzii, měl by Kreml lehčí vyjednávací pozici a lepší kontrolu nad přírodními zdroji, které neprocházejí Ruskem, ale právě státy okolo (Kaszuba, 2008, s. 49). Podle Kaszuby (2008) má situace na Jižním Kavkaze i širší geopolitické dopady. Rusko podobnými manévry záměrně podkopává efektivitu a důvěru v organizace jako je NATO nebo EU (Kaszuba, 2008, s. 49).

3.3. Rusko-gruzínský konflikt

I po nástupu Dmitrije Medveděva do funkce prezidenta v roce 2008 měl Vladimir Putin zásadní vliv na ruskou zahraniční a bezpečnostní politiku jakožto premiér. V době Medveděvova prezidentství se řešilo mimo jiné i území bývalé Jugoslávie, nezávislost Kosova nebo protiraketová obrana ve střední Evropě (Tichý, 2014, s. 102-108). Tyto mezinárodně vyhrocené konflikty spustily ruskou podporu separatistických režimů v Jižní Osetii a Abcházii. Už tehdy byl podobný případ Kosova považován za nebezpečný precedens pro budoucí separatistická hnutí. Moskva v roce 2007 blokovala rozhodnutí o odtržení Kosova na půdě Rady bezpečnosti OSN a zároveň pohrozila budoucí podporou v Jižní Osetii a Abcházii (Tichý, 2014, s. 102-108). Když pak v únoru 2008 Kosovo bylo vyhlášeno jako nezávislé na Srbsku v únoru 2008 s podporou USA a některých zemí EU, spor s Ruskem se vyhrotil a dosáhl svého vrcholu v srpnu téhož roku rusko-gruzínským konfliktem. Ten je časově vymezen na 7. až 12. srpna 2008 a je také považován za počátek ochlazení vztahů mezi Ruskem a Západem (Tichý, 2014, s. 102-108).

Ještě před samotným konfliktem bylo pozorováno několik podezřelých příprav, které dávali předzvěst tomu, co se bude dít. Moskva v dubnu 2008 navýšila počet ruských „mírových“ jednotek v Abcházii. V červenci pak poblíž gruzínských hranic prováděla ruská vojenská jednotka cvičení s názvem Kavkaz 2008. Cvičení se

zúčastnilo přibližně 8000 ruských vojáků se 700 bojovými vozidly a 30 letadly. Údajným cílem bylo prověření koordinace velení severokavkazského vojenského okruhu a příprava armády na možnou intervenci do Abcházie a Jižní Osetie (Tichý, 2014, s.102-108). Jak ale uvádí Kaszuba (2008), přesně tento typ cvičení byl jako stvořený i pro budoucí intervenci na gruzínském území. Manévry byly ukončeny 2. srpna 2008, spolu s tím Rusko začalo svou dezinformační kampaň (Kaszuba, 2008, s. 48). Před ozbrojeným konfliktem Rusko zahájilo také kybernetický útok, který paralyzoval gruzínské vládní portály (Kaszuba 2018, s. 47).

Rusko-gruzínský konflikt oficiálně začal 7. srpna 2008 napadením regionu Jižní Osetie gruzínskými jednotkami. Rusko reagovalo druhý den rozsáhlou vojenskou operací v Jižní Osetii. Vyslalo již zmíněnou ruskou vojenskou jednotku ze Severní Osetie s posláním ochrany civilního obyvatelstva na separatistickém území. U ochrany civilního obyvatelstva ale nezůstalo. Ten stejný den zaútočily ruské letouny na vojenské základny poblíž gruzínských měst Tbilisi a Gori. Rusko také zahájilo nálety na klíčovou infrastrukturu v Gruzii. Mezitím ruská tanková vojska zahájila útok na gruzínské jednotky ve městě Cchinvali a obsadili jej. Gruzie se poté snažila jednat o příměří, ale Rusko na žádost už nijak nereagovalo, a naopak ještě zahájilo invazi do Abcházie (Tichý, 2014, s. 102-108).

Čtyři tisíce obyvatel bylo evakuováno z Cchinvali, hlavního města Jižní Osetie a přijelo do něj naopak několik novinářů z ruských médií, stejně tak metropolitní televizní stanice. Kaszuba dále uvádí že to celé vypadá tak, že Rusko útok plánovalo už minimálně dva roky s předstihem. Během té doby byly podle něj jasně vytyčeny geopolitické a strategické cíle ze strany Ruské federace. (Kaszuba, 2008, s. 46 – 48).

Invaze do Abcházie začala obsazením města Zugdidi, posléze Rusko obsadilo vojenskou základnu s letištěm v Senaki. Ruské jednotky také překročily hranice Jižní Osetie za účelem obsazení města Gori a obklíčení hlavního města Gruzie – Tbilisi (Tichý, 2014, s. 102-108). Prezident Dmitrij Medveděd pak 12. srpna informoval o ukončení vojenských operací ruské armády v Gruzii a možnosti vyjednání příměří. O deset dní později pak podepsal výnos, který uznával nezávislost Jižní Osetie a Abcházie (Tichý, 2014, s. 102-108).

Hlavním geopolitickým cílem byla podle Kaszuby (2008) eliminace gruzínských struktur z jihoosetinského a abchazského území. Separatistická území se totiž stala

nezávislá na Gruzii, což později Rusku usnadní jejich integraci do federace dalším důvodem bylo zamezení Gruzii, aby se přidala k NATO. Neméně podstatným cílem ale bylo varování Ukrajiny, že pokud se budou chtít integrovat do západních struktur, hrozí jim též válka. Což se bohužel později ukázalo jako pravdivé (Kaszuba, 2008, s. 48).

3.4. Ruská zahraniční politika v Jižní Osetii a Abcházii

V gruzínsko-ruské válce se samotné Rusko považovalo za ochránce, který do nepokoje zmítané Jižní Osetie, a potažmo i Abcházie, poslal své mírové jednotky. Několik analýz ale ukazuje, že Rusko se na válčení ve zmíněných lokalitách připravilo už mnohem dříve, a to i během vyjednávání mezi tehdejším ruským prezidentem Dmitrijem Medvedevem a jeho gruzínským protějškem Michailem Saakašvilim. (Kaszuba 2018: 46-50) Pro příklad můžeme uvést již zmíněný kybernetický útok na gruzínské vládní portály nebo vojenské cvičení s názvem Kavkaz 2008. Tato fakta částečně dokazují, že Rusko muselo být na válku připraveno a nebylo na území Jižní Osetie a Abcházie pouze jako mírový vyjednávač, protože takový rozsáhlý útok vyžaduje náležitou přípravu (Kaszuba, 2018, s. 47).

I přes všechny výše uvedené vyhlídky na spolupráci mezi zeměmi je však třeba poznamenat méně příznivé okolnosti pro Rusko. Po skončení euforie z uznání obou regionů za nezávislé státy ze strany Ruska přišla řada vědců s tvrzením, že Jižní Osetie nemá moc šancí se dál rozvinout a být plně nezávislá (Ašotovna. 2013, s. 240). Druhou obavou je fakt, že podle vzoru Jižní Osetie a Abcházie hrozí, že i další zakavkazské regiony by se chtěli stát nezávislými. Naproti tomu a navzdory ekonomické závislosti na Rusku dnes politické instituce v Abcházii prokazují větší nezávislost při budování své zahraniční politiky. Už v roce 2013 si země udržovala více vztahů se Západem a Gruzii než s Jižní Osetií (Ašotovna, 2013, s. 240). Vzhledem k tomu, že Jižní Osetie má pro Moskvu méně strategický význam než Abcházie a tradiční vazby mezi Gruzinci a Osetinci jsou silnější než s Abcházci, může být její území nakonec otevřené obchodu a spolupráci s Gruzii. Podle Ašotovny existuje tedy možnost, že Jižní Osetie v budoucnu přijme „andorrský model“ rozvoje, stane se nominálně nezávislým a vznikne nad ním gruzínsko-ruské kondominium (Ašotovna, 2013, s. 240).

Abcházii čeká podle prognóz vědců úplně jiná budoucnost. Někteří analytici se přiklánějí k názoru, že kvůli neuspořádanosti problému gruzínských uprchlíků a negativnímu postavení abcházského obyvatelstva vůči jejich návratu nebudou konfliktní

strany schopny zlepšit vztahy (Ašotovna, 2013, s. 240). Podle jiných výzkumníků však lze dohody dosáhnout prostřednictvím jednání. V tom bude hrát významnou roli území oblasti Gali, která je obývaná Gruzínci, ale Abcházie ho považuje za své (Ašotovna, 2013, s. 240).

Díky silné ekonomické závislosti Abcházie a Jižní Osetie na Rusku se Moskvě otevřely nové příležitosti v boji o vliv v kavkazské oblasti. Pokud by Gruzie vstoupila do NATO, bude vojenský blok schopen nejen ovládat Černé a Kaspické moře, ale také postupně realizovat své plány přístupu k energetickým zdrojům a mít lepší pozici pro případné vojenské operace v Íránu. V této situaci by tedy ruské vojenské základny v Abcházii a Jižní Osetii měly velký význam. Na oplátku za ekonomickou pomoc oběma regionům tak bude Moskva schopna zvýšit svůj vliv na Kavkaze a omezit přítomnost zahraničních vojsk v regionu (Ašotovna, 2013, s. 240).

3.4.Případ Jižní Osetie

Na území Jižní Osetie v hlavním městě Cchinvali se nachází oficiální ruské velvyslanectví. Svoji činnost zahájilo v dubnu 2009. Ale už 17. září 2008 byla podepsána dohoda o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Republikou Jižní Osetie a Ruskou federací. Dne 3. března 2010 pak vstoupila v platnost Dohoda mezi vládou Republiky Jižní Osetie a vládou Ruské federace o vzájemném bezvívzovém styku občanů. Dalším důležitým milníkem, upravujícím vzájemný vztah obou států, bylo podepsání Dohody mezi Ruskou federací a Republikou Jižní Osetie o spojení a integraci. Ta se podepsala v březnu 2015 při setkání ruského prezidenta Vladimira Putina s jihoosetinským protějškem Leonidem Tibilovem a položila pevný základ pro prohloubení další vzájemně výhodné spolupráce. Dohoda se podepsala na následujících 25 let s možností prodloužení na dalších deset let a ustanovila spolupráci v obraně, povolila volný pohyb na hranici mezi Ruskem a Jižní Osetií a integraci celní správy. V dohodě se také ustanovil rozvoj spolupráce mezi ministerstvy vnitra a zjednodušení postupu pro získání ruského občanství. Dohoda se vztahuje také na sociální rozměr, včetně důchodů (Russkij Mir, 2015). Při příležitosti podpisu dohody, Vladimir Putin řekl: *"Uplynulo téměř sedm let, co Rusko a Jižní Osetie navázaly diplomatické styky. Během této doby jsme položili pevné základy pro spolupráci a rozvinuli naše dvoustranné vztahy téměř ve všech oblastech. Vytvořili jsme dobrý právní základ pro naše vazby s již více než 80 podepsanými různými dohodami."* (Russkij Mir, 2015).

Počátek diplomatických vztahů s Jižní Osetií sám prezident Ruské federace datuje k roku 2008. Kdybychom tuto dohodu měli shrnout, je zřejmé, že obyvatele ve velké míře přiblížila Rusku, ať už se jedná o volný pohyb mezi Ruskem a Jižní Osetií. nebo jednodušší získání ruského občanství – což je výhodné zejména proto, že Jižní Osetii jako samostatný stát uznává pouze Rusko, Venezuela, Nikaragua, Nauru a Sýrie a několik dalších obecně neuznaných států. Musíme si totiž připomenout, že hranice mezi Jižní Osetií a Gruzii je uzavřená.

K dnešnímu dni bylo podepsáno více než sto bilaterálních dohod upravujících interakci mezi těmito dvěma státy v různých oblastech. Dle oficiálních stránek ruského velvyslanectví v současné době prochází schvalovacím procesem řada dalších návrhů dohod (Ruské velvyslanectví v Jižní Osetii, 2020).

V Moskvě bychom našli také oficiální Velvyslanectví Jižní Osetie. Další ruskou institucí, která působí na území Jižní Osetie je Ruské centrum pro vědu a kulturu (RCVK). To se otevřelo v září 2012 v Cchinvali. Uvádí to na oficiálních webových stránkách Ruského centra vědy a kultury v Cchinvali (Российский центр науки и культуры в г. Цхинвале , 2020). Samotné centrum vykonává svou činnost v úzké spolupráci s velvyslanectvím Ruské federace a jako hlavní body své činnosti uvádí:

- Zachování ruskojazyčného prostoru v Jižní Osetii
- Posilování bilaterálních vztahů v oblasti kultury a humanitární pomoci
- Podpora ruských krajanů
- Pomoc v navazování vzájemných kontaktů v oblasti vědy a sportu
- Informační podpora zahraniční a domácí politiky Ruska

Centrum také uvádí, jak důležitá je podpora konceptu „ruského světa“, který má pomoci milionům lidí v zahraničí s udržením kontaktů s Ruskem, ruským jazykem a kulturou (Российский центр науки и культуры в г. Цхинвале, 2020).

Centrum Nadace Ruského světa, které šíří právě myšlenku konceptu „ruský svět“ se v hlavním městě Jižní Osetie otevřel 28. října 2020. Centrum vzniklo na půdě Jihoosetské státní univerzity z iniciativy rektora univerzity Vadima Tedejeva s podporou ruského velvyslanectví v Jižní Osetii a ruské kanceláře Rosotrudničestva. Síť ruských center je vytvořena Nadací s úmyslem podpory ruského jazyka a popularizace ruské kultury a šíření znalostí o Rusku (Russkij Mir, 2020). Mimochodem, v listopadu 2011 se uspořádalo v Jižní Osetii referendum, ve kterém téměř 84 % hlasovalo pro to, aby se z ruského jazyka stal, spolu s osetštinou, také státní jazyk. (Kirova, 2012, 21) Dle Ústavy je nyní oficiálním jazykem republiky osetština a ruština a v určených regionech s převahou gruzínského obyvatelstva, je úředním jazykem i gruzínština (Ústava Republiky Jižní Osetie, 2020).

Pro příklad, jakým způsobem Nadace Ruský svět komunikuje na svém oficiálním webu historické události spojené s Ruskem, poslouží například článek s názvem Konflikt v Osetii: Historie bez začátku, ve kterém se hned v úvodu dozvíme, že západní pohled na konflikt je zkreslený. Autor článku zde uvádí dvě mylné představy, kterých se dopouštějí autoři na Západě: „První z nich, posvěcená autoritou Wikipedie, tvrdí, že „počátky moderního gruzínsko-osetinského konfliktu spočívají v událostech z konce 80. let, kdy aktivace gruzínského národního hnutí za nezávislost

(zatímco současně upírající právo menšiny na autonomii) a radikální kroky jejích vůdců vedly k prudkému zhoršení vztahů mezi Gruzínci a etnickými menšinami.‘ Druhá mylná představa přímo souvisí s první: hlavními odpůrci na Kavkaze jsou Gruzie s Ruskem a Osetinci (a Abcházci), stejně jako další, jsou jednoduše využíváni Moskvou jako součást geopolitických her.“ (Russkij Mir, 2009). Příznačný je také článek o samotném rusko-gruzínském konfliktu. Konflikt je zde popsán jako gruzínská invaze (Russkij Mir, 2014). Jazyk, který je v tomto případě použitý je velice sugestivní. Pro příklad: „*gruzínská smrtící invaze, která zabila stovky nevinných lidí*“. V témže článku se také dozvíme, že Rusové boje zastavili, zmínka o následném útoku na Abcházii už ale v článku chybí (Russkij Mir, 2014).

Mediální situace v Jižní Osetii je značně nakloněna ruskému vlivu. V Jižní Osetii jsou vysílány ruské televizní programy, k dispozici a poslechu je také ruské státní FM vysílání. Některé ruské noviny zahájily speciální vydání pro obě území. (Kirova, 2012, s. 21) Takovým příkladem je jihoosetinská verze Sputnik News. Podle informací dostupných na webových stránkách se vyskytuje ve více než třiceti jazykových mutacích. Hlavní kancelář Sputniku se nachází v Moskvě. Značka Sputnik oficiálně vznikla v roce 2014 v rámci ruské mediální skupiny Rossia Segodnia (Sputnik, 2020). Tisková agentura Rossia Segodnia (Россия сегодня) vznikla taktéž v roce 2014, a to prezidentským výnosem Vladimíra Putina. (Rossia Segodnia, 2020)

V současné době na území Jižní Osetie působí také *mezinárodní zpravodajská agentura Jižní Osetie dnes* (Южная Осетия сегодня), která pracuje s podporou tiskové služby prezidenta a vlády Jižní Osetie, shromažďuje a šíří informace o společensko-politickém, hospodářském a kulturním životě republiky. Mezi její úkoly patří mezinárodní výměna informací, spolupráce se světovými, národními a regionálními zpravodajskými agenturami a dalšími médii, kreativními a veřejnými organizacemi (Južnaja Osetija Segodnja, 2015).

Neméně zajímavým projevem kulturní diplomacie na území Jižní Osetie je i možnost jihoosetinských studentů využít studia v Ruské federaci. V roce 2009 bylo Jižní Osetii uděleno 275 státních stipendií. V tom samém roce bylo všech absolventů středních škol v Jižní Osetii 597, což znamená, že téměř každý druhý absolvující student mohl získat bezplatné vysokoškolské vzdělání a stipendium v Rusku. V roce 2010 Rusko nabídlo 180 volných míst přibližně 430 absolventům Jižní Osetie (Kirova, 2012, s. 19). Kvóty

studentů má na starosti ruský úřad Rossotrunichestvo. Úřad také nabízí místa do výcviku v různých ruských vládních institucích. Pro rok 2019 například vymezilo 22 míst pro ministerstvo vnitra nebo 91 míst pro ministerstvo obrany (Sputnik, 2019). Severokavkazské univerzity zpravidla poskytují privilegium několika absolventům jihoosetských škol i postgraduální místa pro mladé vědce z Jižní Osetie (Šafranová et al., 2019).

Dalším Rossotrudničestvem podporovaným projektem je například festival Moje milované Rusko, které se v květnu 2020 se konalo již popáté. Pořádala ho organizace ruských krajanů Svaz ruských občanů (РОССИЙСКИЙ ЦЕНТР НАУКИ И КУЛЬТУРЫ В Г. ЦХИНВАЛЕ, 2020).

Přítomnost ruské pravoslavné církve je zřejmá například z výstavby kostela Nejsvětější Trojice, který byl dokončen v roce 2017. Prezident Jižní Osetie se také pravidelně setkává s hlavou ruské pravoslavné církve, patriarchou Kirillem. Na jejich setkání 25. července 2017 se například řešila právě výstavba pravoslavného chrámu v Cchinvali ale také možnosti výcviku Osetinců v teologických seminářích a akademiích v Rusku (EurAsia Daily, 2017). Náboženská situace v Jižní Osetii ale nečelí pouze vlivu ruské pravoslavné církve, ale také diecéze Alan, která spadá pod konstantinopolský patriarchát a dalším tradičním náboženstvím. Zástupci tradičních věr ale dosud nezískali „legalitu“, ačkoli o ní usilují. V achalgorském regionu je navíc stále přítomna gruzínská pravoslavná církev (EurAsia Daily, 2017).

Kulturní vliv Ruska je vidět i v případě státních svátků, které se v zemi oficiálně slaví. Na 12. června připadá Den Ruska (День России). Tento svátek zmiňuje i ruské Rossotrudničestvo jako prostředek popularizace ruské kultury ve světě (Rosstrudničestvo, 2020). V Rusku se tento den po celé zemi konají přehlídky, slavnostní události, koncerty a mnoho dalších akcí. Tento rok na ruském zdravotnickém serveru RIA Novosti vyšel článek o tom, že se právě tento den slaví v Jižní Osetii jako státní svátek a kde jihoosetská hlava státu Anatolij Bibilov blahopřeje ruskému protějšku: „*V Jižní Osetii, kde většinu obyvatel tvoří občané Ruska, se Den Ruska slaví jako státní svátek. Obyvatelé Jižní Osetie si s Ruska spojují záchranu před národní katastrofou v srpnu 2008, úspěchy na cestě obrození, jejich naděje na lepší budoucnost a osud jejich vlasti.*“ V článku je dále zmíněna i Bibilova vize, ve které říká, že Jižní

Osetie bude vždy dělat vše, co je v jejích silách, aby dále posilovala strategické partnerství, spolupráci a přátelství s Ruskem, které vždy zůstane středem přitažlivosti pro obyvatele republiky (RIA Novosti, 2020).

Den Ruska není jediným státním svátkem Jižní Osetie, který ukazuje silné vazby na Rusko. Takovým je i Den uznání nezávislosti Jižní Osetie Ruskem (День признания независимости Южной Осетии Россией). Ten připadá na 26. srpna. Tento svátek připomíná den, kdy Rusko uznalo nezávislost Jižní Osetie (Инвестиционный портал Южной Осетии, 2020)

3.6. Příklad Abcházie

Na území Abcházie s rozlohou 8 660 kilometrů čtverečních v současné době žije méně než 250 000 lidí, ačkoli v roce 1989 byla populace až 525 000. Abcházcí jsou soustředěni podél řady malých měst a vesnic dotýkajících se pobřeží Černého moře. Hlavním městem je Suchumi, které leží uprostřed západního pobřeží a žije v něm přibližně 40 000 lidí. Vnitrozemí Abcházie dominuje členitý svah pohoří Kavkaz. Spolu s mnoha přírodními horkými prameny se díky této geografii stala tato oblast přirozeným turistickým cílem již od carských dob. Abházie také poskytuje zemědělsky přívětivou půdu a díky přirozenému říčnímu systému je značně zavlažována. Země produkuje řadu tržních plodin včetně vína, čaje, tabáku, ovoce a ořechů - z nichž většinu nyní vyváží do sousedního Ruska. Na území jsou také zdroje uhlí. Významné ekonomické zdroje Abcházie ji tedy také odlišují od ostatních postsovětských *de facto* států, které jsou na tom ekonomicky hůře a potřebují více pomoci zvenčí (Wilson, 2015b).

V současné době hraje ekonomická situace obrovskou roli: odvětví, která by mohla být pilířem ekonomického rozvoje Abcházie, jako je například cestovní ruch, postrádají konkurenční výhody. V případě cestovního ruchu postrádají rekreační destinace výhody populárnějších míst v sousedních zemích, jako je Turecko, Gruzie nebo Ruská riviéra. Poválečná finanční podpora Ruska nepřinesla viditelné výsledky ve vývoji. Korupce, institucionální slabost a ekonomická nestabilita, stejně jako neuznání na mezinárodní scéně a současný nedostatek externích investorů se staly překážkami rozvoje (Khutsishvili, 2018, 70).

Velvyslanectví Ruské federace na území Abcházie se nachází v Suchumi (Посольство Российской Федерации в Республике Абхазия, 2020). Stejně tak najdeme abcházské zastoupení v Moskvě. Slavnostní zahájení činnosti Velvyslanectví Abcházské republiky v Moskvě proběhlo 17. května 2010. (Посольство Республики Абхазия в РФ, 2020)

Oficiální diplomatické vztahy mezi Ruskem a Abcházskou republikou byly navázány už 9. září 2008. Dohoda o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Abcházskou republikou a Ruskou federací byla podepsána 17. září 2008 v Moskvě. Dohod mezi Ruskem a Abcházií bylo podepsáno ještě několik, ale stojí za to zmínit alespoň Dohodu mezi Abcházskou republikou a Ruskou federací o společné ruské základně na území Abcházské republiky. Ta se podepsala 17. února 2010 v Moskvě.

Zmiňuji ji proto, že souzní s geopolitickými zájmy, které jsem popisovala výše. 16. února 2010 se uskutečnila první oficiální návštěva tehdejšího prezidenta Abcházie Sergeje Bagapše v Ruské federaci. Během návštěvy se setkal s ruským tehdejším prezidentem Dmitrijem Medveděvem a premiérem Vladimírem Putinem. Na setkání se podepsaly Dohody o mořském a leteckém průzkumu v Černém moři; spolupráce v boji proti nelegální migraci; letecké komunikaci; vojensko-technické spolupráce; zásady spolupráce a vztahů z hlediska dopravních opatření; prevence a eliminace krizových situací; byla podepsána také dohoda o ochraně životního prostředí (The Ministry of Foreign Affairs Republic of Abkhazia, 2020).

8. srpna 2010 pak přijel ruský prezident Dmitrij Medveděv na první krátkou pracovní návštěvou v Abcházii. Během návštěvy se Dmitrij Medveděv setkal s abcházským prezidentem a uvedl, že Rusko bude rozvíjet vztahy s Abchází, zejména v oblasti hospodářství a bezpečnosti (The Ministry of Foreign Affairs Republic of Abkhazia, 2020).

V hlavním městě Abcházie – Suchumi se taktéž nachází Ruské centrum vědy a kultury. Svoji činnost zahájilo v prosinci 2009. Jako své hlavní oblasti činnosti centrum uvádí:

- rozvoj kulturních, vzdělávacích, vědeckých, technických a informačních vztahů mezi Ruskem a Abchází
- kulturní a vzdělávací aktivity pro ruské krajany žijící v Abcházské republice
- rozvoj kontaktů prostřednictvím mezinárodních, regionálních a národních organizací
- provoz filmového klubu a knihovny s čítárnou
- kurzy ruského jazyka

Ani zde nechybí zmínka o důležitosti konceptu „Ruského světa, který má pomoci milionům lidí v zahraničí s udržení kontaktů s Ruskem, ruským jazykem a kulturou,“ (Российский центр науки и культуры в Сухуме, 2020).

Centrum vědy a kultury má na starosti také podporu vzdělávání v Ruské federaci. Studenti z Abcházie, tak mají možnost využít speciálních kvót pro výměnné studium v Rusku (Российский центр науки и культуры в Сухуме, 2020).

Od začátku výměnných vzdělávacích programů s Abcházíí v letech 1993 až 2008 studovalo údajně 770 Abcházců v 78 ruských vysokoškolských institucích na plně financovaných stipendiích Ruské federace. Abcházská kvóta stipendií byla dostatečně velká na to, aby nevelká entita 214 000 obyvatel pravidelně vyplnila všechna přidělená místa. Například v roce 2010 Rusko přidělilo 84 volných míst, na která Abcházie dokázala vybrat pouze 57 kvalifikovaných kandidátů (Kirova, 2012, 19). Kvóta pro rok 2020/2021 byla stanovena na 50 míst (Российский центр науки и культуры в Сухуме, 2020).

V Abcházii bylo už v roce 2012 patnáct organizací, které se zaregistrovaly pod záštitou Ruského světa. (Kirova 2012: 20) S podporou Nadace Ruský svět na území Abcházie působí také organizace Chci věřit (Хочу верить). Ta je podle informací dostupných na webových stránkách propojena také s ruskou pravoslavnou církví (Хочу верить, 2020).

16. prosince 2016 organizace uspořádala prezentaci filmu „Pravoslavné svatyně Abcházie“, který vytvořila právě nadace „Chci věřit“ s podporou Nadace „Ruský svět“. „*Tradiční ruská náboženství významně přispívají k formování morálního základu života společnosti, k posilování bratrských vztahů mezi národy, které žily ruku v ruce po mnoho staletí a byly odděleny pouze vůlí okolností,*“ uvedl k akci Josif Diskin, předseda Veřejné komise Ruské federace, který se účastnil zahájení prezentace. (Russkij Mir, 2015).

Veřejná komise Ruské federace (Общественная палата Российской Федерации, OPRF) je oficiální úřad, který se zabývá, zjednodušeně řečeno, stavem občanské společnosti v Ruské federaci. Dle údajů dostupných na webových stránkách „*provádí interakci občanů se státními orgány a místní samosprávou s cílem zohlednit potřeby a zájmy občanů, chránit jejich práva a svobody při formování a provádění státní politiky a vykonává veřejnou kontrolu nad činností úředních orgánů*“ (OPRF, 2020).

Ruština není sice oficiálním jazykem, avšak v Ústavě republiky Abcházie je uvedena jako úřední jazyk (Ústava Republiky Abcházie, 2020).

Na území Abcházie je ale značný ruský kulturní a informační vliv, který je posílen převládáním ruštiny jako dominantního jazyka veřejného a soukromého života v Abcházii. Podle některých odhadů až třetina Abcházců neumí abcházsky mluvit, ani

na základní úrovni, a ještě méně lidí v abchazském jazyce umí číst nebo psát. Zajímavostí ale je, že kandidáti na prezidenta jsou povinni absolvovat test z abcházštiny (Kirova, 2012, 21).

Do konce prvního desetiletí 21. století bylo celkem deset nezávislých médií na území Abcházie. Měla také zásadní vliv na protesty v roce 2004. Většina z nich byla financována z fondů západních neziskových organizací, jako je Centrum Berghof, International Alert nebo Conciliation Resources. Dvě z těchto medií, Čegemskaja Pravda a Graždanskoje Obščestvo získaly dotace i z domácích zdrojů. To vytvářelo dojem, že mediální situace bude mít pozitivní vývoj. Ale vzhledem k tomu, že většina rozpočtu Graždanskoje Obščestvo zůstala financována západními organizacemi, tak noviny přestaly existovat poté, co se u západních organizací zrušily rozpočtové alokace (Kopeček et al., 2016, 94). Abcházie je nyní dobře integrována do ruského mediálního prostoru. Ruská televize a noviny jsou snadno dostupné. Všechny hlavní ruské televizní kanály vysílají i do Abcházie. Ruské noviny a časopisy lze zakoupit v novinových stáncích a kioscích ve všech abcházských městech a nabízejí širokou škálu bulvární žurnalistiky. V Abcházii je velmi malý přístup ke gruzínské televizi, kromě satelitního vysílání a s výjimkou Gruzínci osídlené oblasti Gali. (Kirova, 2012, 21). V současné době je dostupná také verze ruského zpravodajského serveru Sputnik v abcházské verzi. (Sputnik, 2020)

Dominantním náboženstvím v Abcházii je pravoslavné křesťanství, ačkoli významným procentem populace jsou muslimové nebo stoupenci „domorodých“ náboženských tradic Abcházie. Podíl muslimů oproti křesťanům je podobný jako v gruzínské populaci. Gruzínsko-abcházská válka proto neměla významný náboženský faktor (Khutsishvili, 2018, 74). Jednou z problematických otázek je ale dialog mezi abchazskou a gruzínskou církví. Dialog se zastavil po válce v srpnu 2008. V dubnu 2009 musel poslední gruzínský kněz opustit Abcházii a gruzínskému patriarchovi Ilijovi II. bylo opakovaně odmítnuto povolení k návštěvě Abcházie. V září 2009 Vissarion Aplia, samozvaný vedoucí Suchumi-abcházské eparchie, požádal Moskvu a Tbilisi o schválení autokefality abcházské pravoslavné církve. Ani gruzínský patriarcha, ani patriarcha Kirill v Moskvě nebyli připraveni vyhovět této žádosti, Aplia i přesto pokračoval a učinil jednostranné oznámení o autokefalitě. Bývalý abcházský prezident

Alexander Ankvab prohlásil, že silně podporuje autokefalitu církve, a uvedl, že nebude podporovat žádné jiné řešení.

V roce 2011 došlo v abcházské pravoslavné církvi k vnitřnímu rozkolu, který vytvořil jednu skupinu zastoupenou Vissarionem Apliem a druhou skupinu zastoupenou Archimandritem Dorotheosem, předsedou Rady svaté metropole Abcházie. Obě skupiny požadují autokefalitu. Část Církve, kterou zastupuje Vissarion Aplia, se snaží navázat užší církevní vztahy s ruskou pravoslavnou církví, zatímco Abcházská svatá metropole se pokouší získat autokefalitu z Konstantinopolského patriárchátu (Hoch et al., 2017).

Abcházská pravoslavná církev vedená Vissarionem Apliem na svých oficiálních webových stránkách odsoudila setkání abcházského prezidenta se zástupci Svaté metropole Abcházie, které se uskutečnilo 17. srpna 2020: „*Abcházská pravoslavná církev je přesvědčena, že taková setkání nejsou pro pravoslavný lid Abcházie užitečná. Jakékoli rozhodnutí bez požehnání abcházské pravoslavné církve je pro Abcházii škodlivé a je porušením pravoslavných pravidel.*“ (Abcházská pravoslavná církev, 2020). Zároveň připomněla, že abcházská pravoslavná církev vidí možnost uznání autokefalie pouze za účasti ruské pravoslavné církve, protože ruská pravoslavná církev v celé historii poskytovala a poskytuje podporu a pomoc v církevním životě Abcházie (Abcházská pravoslavná církev, 2020).

I přesto, že se abcházská pravoslavná církev oddělila od gruzínské, dialog mezi oběma církvemi je na bodu mrazu. Vztahy mezi abcházskou pravoslavnou církví a gruzínskou pravoslavnou církví se vyznačují ještě nižší mírou důvěry, než jaká existuje mezi oběma společnostmi jako celkem. (Hoch et al., 2016) Samotná gruzínská pravoslavná církev abcházskou pravoslavnou církev neuznává (Abcházská pravoslavná církev, 2020). Tento fakt naznačuje, že abcházská pravoslavná církev bude silně nakloněna ruskému vlivu a stejně tak spolupráci právě s ruskou pravoslavnou církví.

Podobně jako v Jižní Osetii, i v Abcházii se slaví Den mezinárodního uznání nezávislosti Abcházie (День международного признания независимости Абхазии). Slaví se také 26. srpna a připomíná se jím den, kdy Rusko uznalo abcházskou nezávislost.

Rusko, Abcházie i Gruzie jsou spojeny společnou minulostí. Kdysi to býval jeden prostor, ale minulost těchto zemí je daleko komplikovanější. Hlavním sjednocujícím

symbolem - zdůrazněným ruskou a abcházskou stranou - je 9. květen, den sovětského vítězství ve Velké vlastenecké válce. Tento svátek se v Gruzii a Rusku slaví odlišně. V Gruzii se svátek slaví více symbolicky s důrazem na uctění veteránů, zatímco v Rusku jde především o demonstraci národní hrdosti. Gruzie se svým více proevropským postojem 9. května oslavuje spíše jako truchlivou vzpomínku, nikoli jako oslavu korunovanou vojenskou přehlídkou, jak je tomu v Rusku (Khutsishvili, 2018, s. 74). Když ale hodnotíme Gruzii, Abcházii a Rusko z širšího hlediska, je jasné, že navzdory tomu, že se ocitli ve vzájemném konfliktu, mají Gruzínci a Abcházci k sobě v kulturní rovině blíže než k Rusům. Význam tradic a náboženství jsou tedy spojovacími body mezi Gruzínci a Abcházci (Khutsishvili, 2018, s.74).

3.7. Shrnutí

Není překvapivým zjištěním, že díky ruskému kulturnímu vlivu cítí většina Abcházců a Jihoosetinců hluboké spojení s Ruskem posílené jeho rolí jako garanta bezpečnosti a ekonomické podpory. Lídři regionů vždy důsledně hlásali rozvoj úzkých vztahů s Ruskem jako svou nejvyšší prioritu. Například, v roce 2011 nově zvolený abcházský prezident Alexander Ankvab na své první tiskové konferenci řekl, že „*bude pokračovat v horlivém podporování vztahů s Ruskem a bude tyto vztahy dále rozvíjet*“. I všichni kandidáti v tehdejších prezidentských volbách v Jižní Osetii vedli kampaň s příslibem úzké spolupráce s Ruskem (Kirova, 2012, s. 23).

Jedním z rozdílů mezi zeměmi je i fakt, že ruština je v Jižní Osetii oficiálním jazykem, zatímco v Abcházii je uznána pouze jako úřední jazyk. Tak je to zakotveno v ústavách. S tím může souviset i fakt, že Abcházie, na rozdíl od Jižní Osetie, má alespoň anglickou mutaci svých oficiálních vládních stránek, působí tak daleko otevřeněji světu. Jižní Osetie má stránky pouze v ruštině a v žádném dalším světovém jazyce. Obě země jsou začleněny do ruského mediální prostoru, na obou územích existuje samostatná verze ruského média Sputnik, který působí i jinde ve světě.

Další odlišností jsou státní svátky. V Jižní Osetii je vidět, že některé státní svátky jsou mnohem více spojeny právě s Ruskou federací, než je tomu u Abcházie. Abcházie neslaví Den Ruska.

V neposlední řadě bych shrnula působení pravoslavné církve v obou regionech. Jak je zřejmé, náboženská situace je poněkud složitá. V Abcházii působí dvě odlišné

pravoslavné církve, z nichž jedna tíhne k ruské pravoslavné církvi a druhá ke konstantinopolské. Bohužel, ani jedna z těchto církví nemá uznanou autokefalitu. Neuznává ji oficiálně ani ruská, ani gruzínská patriarchie. Navíc se neuznávají ani mezi sebou.

V Jižní Osetii má značný vliv ruská pravoslavná církev. S její hlavou se pravidelně setkává prezident Jižní Osetie. Svůj vliv zde má i církev z oblasti Alan a částečně i gruzínská pravoslavná církev. Dle slov prezidenta není problematické, že je na území Jižní Osetie více druhů náboženství.

Závěr

Tato práce byla o Ruské kulturní diplomacii na území dvou *de facto* států – Jižní Osetie a Abcházie. Práce byla rozdělena do tří kapitol. V první jsem se věnovala vymezení teoretického rámce práce a konceptům, které souvisejí s kulturní diplomacií. Druhá kapitola byla dedikována ruským institucím, které se kulturní diplomacií, především za hranicí ruských hranic, věnují. Třetí kapitola se skládala z historického kontextu rusko-gruzínských vztahů a geopolitického rozebrání regionů Jižní Osetie a Abcházie. Kapitola také obsahovala dvě případové studie, které popsaly konkrétní jevy kulturní diplomacie na jihoosetském a abcházském území a byla ukončena shrnutím a porovnáním regionů mezi sebou.

V úvodu práce jsem si stanovila dvě výzkumné otázky:

1. *Jaké jsou prostředky kulturní diplomacie Ruské federace v oblasti Jižní Osetie a Abcházie?*
2. *Jakou roli hraje kulturní diplomacie Ruské federace v Jižní Osetii a Abcházii v ruské zahraniční politice vůči těmto regionům?*

Z těchto výzkumných otázek jsem vytvořila dvě hypotézy, které jsem se v práci snažila potvrdit či vyvrátit. První hypotézou odpovídající na první otázku byla: *Ruská federace se v Jižní Osetii a Abcházii snaží využít již existující politické, historické a kulturní vazby a prostřednictvím kulturní diplomacie se snaží navázat užší spolupráci s těmito regiony.*

Tato hypotéza se mi potvrdila. Činnost Rossotrudničestva a pod ním spadající Centra vědy a kultury dokazují, že koncepty „ruského světa“ a „ruského bratrství“ jsou důležitým prvkem ruské kulturní diplomacie. Podobně působí i Nadace Ruský svět, která přispívá k propagaci ruského jazyka. Mohu zmínit i fakt, že oficiální vládní webové stránky obou *de facto* států jsou v ruštině. Jižní Osetie ruský jazyk dokonce uznala oficiálním jazykem. Abcházie ruštinu uznává jako úřední jazyk. Důležitým faktorem je také postavení ruské pravoslavné církve, která na obou územích působí. Společným prvkem u obou zemí je také možnost studia v Ruské federaci, která nabízí speciální kvóty bezplatného vzdělání k naplnění, právě pro studenty z Jižní Osetie a Abcházie.

U druhé hypotézy, která zní *Kulturní diplomacie Ruské federace je klíčovým nástrojem při naplňování ruských geopolitických cílů v oblastech Jižní Osetie a Abcházie*, nelze závěr vyvodit tak snadno. Podle tohoto výzkumu jsem bohužel nenašla zásadní informaci, která by dokazovala, že je kulturní diplomacie klíčovým prvkem. Na druhou stranu její role v ruské strategii je zřejmá, ale spíše jako podpůrný prostředek. Vzhledem k tomu, že obě země jsou ekonomicky a bezpečnostně závislé na Ruské federaci, jeví se pro Rusko použití právě ekonomického a vojenského vlivu jako snadnější cesta k udržení své pozice garanta bezpečnosti a ekonomického poskytovatele. Vzhledem k tomu, že Rusko je jednou z mála zemí, která oba státy uznává, je pro Jihoosetince a Abcházce mnohem snadnější udržovat vazby právě s Ruskou federací. Ať už v podobě sdílení stejného jazyka a náboženství, tak možnosti cestovat s ruským pasem a studovat na ruské univerzitě.

Bez znalosti ruštiny by pro mě zpracování této práce bylo velice obtížné. Neexistuje tolik akademických zdrojů, které by dokázaly popsat konkrétní případy ruské kulturní diplomacie v daných regionech. Například oficiální vládní stránky Jižní Osetie nemají jinou jazykovou mutaci než ruštinu, a i když se vyskytují jazykové verze v angličtině, nejsou zdaleka tak obsáhlé jako ty ruské.

Jisté nedostatky vidím v rozsáhlosti této práce, která svým širokým záběrem neumožnila jít více do hloubky při výzkumu konkrétních projevů kulturní diplomacie. Pro tuto práci bylo zároveň důležité vymezit si nejdříve teoretický rámec, jelikož kulturní diplomacie zatím není tak ustáleným pojmem. V dalším a hlubším výzkumu by bylo dobré věnovat se více Nadaci Ruský svět, potažmo celým úřadem Rossotrudničestva. Na druhou stranu, jak zmiňuji v úvodu, nemám povědomí o tom, že by existovala práce na podobné téma, a proto považuji své dílo za jednu z prvních prací věnujících se tomuto tématu a ponechávajících prostor k dalšímu zkoumání ruské kulturní diplomacie v Abcházii a Jižní Osetii.

Seznam literatury a pramemů Literatura

Anholt, S. (2011) "Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations," *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*, 2 (1). Dostupné z: <https://surface.syr.edu/exchange/vol2/iss1/1>

Ašotovna, A. A. (2013). „Abkhazia and the Southern Ossetia in the Sphere of the Geostrategic interests of Russia,“ *Theory & Practice of Social Development*, 8(1).

Dostupné z:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edb&AN=90385745&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custid=s7108593>

Atilgan, C., & Feyerabend, F. (2015). „Security policy and crisis management“ *Konrad Adenauer Stiftung*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep10117.6>

Barghoorn, F. (1958). „Soviet Cultural Diplomacy since Stalin,“ *The Russian Review*, 17(1), DOI: 10.2307/125724

Cohen, A. (2012). „Perspectives on Russian Foreign Policy“ In Blank S. (Ed.), *Strategic Studies Institute, US Army War College*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep12049.6>

Curanović, A. (2019). „Russia’s Mission in the World: The Perspective of the Russian Orthodox Church,“ *Problems of Post-Communism*, 66(4). doi: 10.1080/10758216.2018.1530940

Demetriou, S. (2002). „The Tragedy of Georgian Independence“ In *Politics from the Barrel of a Gun: Small Arms Proliferation and Conflict in the Republic of Georgia (1989–2001 Small Arms Survey*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep10758.9>

Fan, Y. (2010). „Branding the nation: Towards a better understanding,“ *Place Branding & Public Diplomacy*, 6(2), doi: 10.1057/pb.2010.16

Herpen, M. v. (2016). *Putin's propaganda machine: soft power and Russian foreign policy*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Hoch, T., Kopeček, V., & Baar, V. (2017). „Civil Society and Conflict Transformation in De Facto States: The Case of Abkhazia,“ *Problems of Post-Communism*, 64(6), 329–341. doi: 10.1080/10758216.2016.1184982

Hoch, T., & Khundadze, T. (2017). „Pravoslavné církve a transformace gruzínsko-abchazského konflikt,“ *Mezinárodní Vztahy/ International Relations*, 52(3), 7–22. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edscee&AN=edscee.581771&authtype=shib&lang=cs&site=eds-live&scope=site&authtype=shib&custid=s7108593>

Kaszuba, M. (2018). „Georgia and Ukraine in the Kremlin's Policy.“ *Connections*, 17(1), 43-59. doi: 10.2307/26933984

Khutsishvili, K. (2018). „Myself and the Other: Competitive Narratives of Georgians and Abkhazians,“ *Region*, 7(1), doi:10.2307/26537992

Kirova, I. (2012). *Public Diplomacy and Conflict Resolution: Russia, Georgia and the EU in Abkhazia and South Ossetia*. Los Angeles, CA: Figueroa Press. Dostupné z: <https://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/useruploads/u35361/2012%20Paper%207.pdf>

Kopeček, V., Hoch, T., & Baar, V. (2016). „De Facto States and Democracy: The Case of Abkhazia,“ *Bulletin of Geography. Socio-Economic Series*, 32, 85–104. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edscee&AN=edscee.426643&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Kunze, T., & Bohnet, H. (2007). „Between Europe and Russia: On the Situation of the Renegade Republics of Transnistria, Abkhazia, and South Ossetia,“ *Konrad Adenauer Stiftung*. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep10019>

Laruelle, M. (2015) *The “Russian World”: Russia’s soft power and geopolitical imagination*, Center on Global Interests.

Lehocká, B. (2017). *Kulturní diplomacie ruské federace. Případ Srbské republiky a entity Republiky srbské v Bosně a Hercegovině*. (Diplomová práce). Dostupné z: https://theses.cz/id/665tag/Diplomov_prce_Lehock.pdf

Leonard, M. (2002). *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre.

Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice*. The New Public Diplomacy, 3–27. doi:10.1057/9780230554931_1

Novák, M. (2020, 11. března). S Putinem na věčné časy. Nikdo nečekal, že se ústava přepíše tak drze, říká rusista. *Aktuálně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/paranoidna-a-ultrazkorumpovana-moc-nici-rusko-rika-ke-zmene/r~8cc454a4638e11eab115ac1f6b220ee8/>

Nye S. J. (2004). „Soft Power and American Foreign Policy.” *Political Science Quarterly*. 119 (2): 255–270.

Nye, S. J. (2011). „Power and foreign policy“ *Journal of Political Power*, 4 (1): 9–24 doi: 10.1080/2158379X.2011.555960

Pajtinka, E. (2008). „Verejná diplomacia.“ in Boris Mattoš. (ed.). *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie*. Bratislava: Ekonóm.

Pavlovsky, G. (2016). „Russian Politics Under Putin: The System Will Outlast the Master,“ *Foreign Affairs*, 95(3), 10-17. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43946852>

Peterková, J. (2017, 29. dubna). Veřejná diplomacie v proměnách času. *Ústav mezinárodních vztahů Praha*. Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/verejna-diplomacie-v-promenach-casu>

Rawnsley, G. D. (2016). Introduction to “International Broadcasting and Public Diplomacy in the 21st Century.” *Media and Communication*, 4(2), 42–45. doi: 10.17645/mac.v4i2.641

Socor, V. (2008). „Russia moves toward open annexation Of Abkhazia, South Ossetia,“ *Eurasia Daily Monitor*, 74(5). Dostupné z: <https://jamestown.org/program/russia-moves-toward-open-annexation-of-abkhazia-south-ossetia/>

Snyder, T. (2019). *Cesta k nesvobodě: Rusko, Evropa, Amerika*. Paseka.

Sprague, A. (2016). *Russian Meddling In Its Near Abroad: The Use of Frozen Conflicts as a Foreign Policy Tool*. Institut Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI). Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep14215>

Шафранова (Šafranová), О. И., Ермоленко, Л. П., & Цховребова, К. А. (2019). Роль Российской Федерации В Сохранении И Развитии Системы Образования Южной Осетии (1992-2008). *Humanities & Socio-Economic Sciences*, 107(4), 69–73. doi: 10.23683/1997-2377-2019-107-4-69-73

Tevdovski, L. (2009). *Cultural Diplomacy*. Skopje: Macedonian Information Centre.

Tichý, L. (2014). „Zahraniční a bezpečnostní politika Vladimíra Putina v letech 2000-2008 na pozadí bezpečnostní kultury ruské federace.“ *Acta Universitatis Carolinae Studia Territoria*, 14(1/2), 69–108. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=100731160&lang=cs&site=ehost-live>

Tomalová, E. (2008). *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Vondra, P. (2008, 21. listopadu). Duma změnila ústavu. Vráťí se Putin na 12 let do Kremlu? *Aktualně.cz*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/duma-zmenila-ustavuvrati-se-putin-na-12-let-do-kremlu/r~i:article:622136/>

Welch, D. (1999). „Powers of persuasion: Propaganda in the twentieth century,“ *History Today*, 49 (8). 24-26.

Wilson, J. (2015a, 24. ledna) South Ossetia. *GeoHistory*. Dostupné z: <https://geohistory.today/south-ossetia/>

Wilson, J. (2015b, 24. ledna) Abkhazia: Grandeur to Ruin... and Back Again? *GeoHistory*. Dostupné z: <https://geohistory.today/abkhazia/>

Prameny

Amnesty International (2008, 18. listopadu). „Ani sto dní po srpnovém konfliktu na Kavkaze se do svých domovů v Jižní Osetii nemůže navrátit více než 20 000 etnických Gruzínců,“ *Amnesty International*. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/927/konflikt-na-kavkaze-valecne-skody-mohou-dale-narustat>

BBC. (2016, 21. dubna). South Ossetia profile. *BBC*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18269210>

EurAsia Daily. (2017, 17. srpna). *Южную Осетию беспокоит родство Русской православной церкви с Грузинской*. EurAsia Daily. Dostupné z: <https://easily.com/ru/news/2017/08/17/yuzhnyyu-osetiyu-bespokoit-rodstvo-russkoy-pravoslavnoy-cerkvi-s-gruzinskoy>

Хочу верить. (n.d.) О нас. *Хочу верить*. Dostupné z (2020, 2. prosinec): <https://хочу-верить.рф/about/>

Инвестиционный портал Южной Осетии. (n.d.) *Календарь праздничных дней и памятных дат*. Dostupné z: (2020, 23. listopadu) <http://investrso.su/holidays>

Науменко, М. (2020, 18. listopadu). *Квоты, гранты и стипендии: что получают иностранные студенты в России*. Sputnik Южная Осетия. Dostupné z: <https://sputnik-ossetia.ru/columnists/20201118/11432946.html>

Южная Осетия сегодня. (n.d.) О сайте. *Южная Осетия сегодня* Dostupné z (2020, 13. listopadu): <https://south-ossetia.info>

The Alexander Gorchakov Public Diplomacy Fund. (n.d.). „About us.“ *The Alexander Gorchakov Public Diplomacy Fund*. Dostupné z (2020, 18. března): <https://gorchakovfund.ru/en/about/>

The Ministry of Foreign Affairs Republic of Abkhazia. (n.d.) *Bilateral treaties and agreements between the Republic of Abkhazia and the Russian Federation*. Dostupné z (2020, 5. listopadu):

<https://web.archive.org/web/20111110112339/http://www.mfaabkhazia.net/en/russia>

Посольство Республики Абхазия в РФ. (n.d.) *Посольство*. Dostupné z (2020, 5. listopadu): <http://www.emb-abkhazia.ru>

Посольство Российской Федерации в Республике Абхазия. (n.d.) *О Посольстве*. Dostupné z (2020, 5. listopad): <https://abkhazia.mid.ru/ru/embassy/about/>

Посольство Российской Федерации в Республике Южная Осетия. (n.d.) *Консульские учреждения России в Южной Осетии*. Dostupné z (2020, 5. listopad): https://www.kdmid.ru/docs.aspx?lst=country_wiki&it=/Консульские%20учреждения%20России%20в%20Южной%20Осетии.aspx

RIA Novosti. (2020, 12. června) День России отмечают в Южной Осетии как государственный праздник. *РИА НОВОСТИ*. Dostupné z: <https://ria.ru/20200612/1572847808.html>

RISS. (n.d.) About us. *Russian Institute For Strategic Studies*. Dostupné z (2020, 12. března): <https://en.riss.ru/about-us/>

Российский центр науки и культуры в Сухуме.(n.d.) *Отборочная кампания в российские вузы 2020/2021*. Dostupné z (2020,10. prosince): <https://abh.rs.gov.ru/ru/activities/102/projects/146>

Российский центр науки и культуры в Сухуме.(n.d.) *О представительстве*. Dostupné z (2020, 10. prosince): <https://abh.rs.gov.ru/ru/about>

Российский центр науки и культуры в г. Цхинвале (2020, 16. května). *Фестиваль русской культуры «Моя любимая Россия!» в Южной Осетии собрал таланты*.
Российский центр науки и культуры в г. Цхинвале. Dostupné z: <https://rso.rs.gov.ru/ru/news/12711>

Российский центр науки и культуры в г. Цхинвале. (n.d.) *Информация о Представительстве*. Dostupné z (2020, 15. října): <https://rso.rs.gov.ru/ru/about>
Россия сегодня. (n.d.) *История агентства*. Россия сегодня. Dostupné z (2020, 5. listopadu): https://россиясегодня.рф/about_us/

Rossostrudnichestvo (n.d.) About Rossostrudnichestvo. *Rossostrudnichestvo*. Dostupné z: <https://rs.gov.ru/en/about>

Russkiy Mir. (n.d.) About Russkiy Mir Foundation. *Russkiy Mir*. Dostupné z: <https://russkiymir.ru/en/fund/index.php>

Russkiy Mir. (2009, 21. srpna). The Conflict in Ossetia: A History without beginning. *Russkiy Mir*. Dostupné z: <https://russkiymir.ru/en/publications/139532/>

Russkiy Mir Foundation Information Service. (2014. 8. srpna). South Ossetia remembers Georgia's 2008 Invasion. *Russkiy Mir*. Dostupné z: <https://ruskiymir.ru/en/news/147624/>

Russkiy Mir Foundation Information Service. (2015. 18. března). Russia and South Ossetia become official allies. *Russkiy Mir*. Dostupné z: <https://ruskiymir.ru/en/news/187030/>

Sputnik Česká republika (n.d.) *O projektu*. Sputnik Česká republika. Dostupné z (2020, 5. listopad): <https://cz.sputniknews.com/docs/about/index.html>

Sputnik Южная Осетия. (2019, 28. června). *Обучение в России: какие квоты получила Южная Осетия в этом году*. Sputnik Южная Осетия. Dostupné z: https://sputnik-ossetia.ru/South_Ossetia/20190628/8885251/Obuchenie-v-Rossii-kakie-kvoty-poluchila-Yuzhnaya-Osetiya-v-etom-godu.html

Abstrakt

Tato práce se zabývá nejprve teoretickými přístupy ruské kulturní, potažmo veřejné diplomacie vůči regionům Jižní Osetie a Abcházie a následně hledá konkrétní případy na územích těchto *de facto* států. Cílem práce je popsat teoretické vymezení kulturní diplomacie, identifikovat ruské instituce zabývající se kulturní diplomacií a najít její konkrétní projevy na těchto územích. Časové vymezení počíná vládou Vladimira Putina, která začala rokem 2000, a končí současností.

Klíčová slova: Rusko, kulturní diplomacie, Abcházie, Jižní Osetie, rusko-gruzínský konflikt, postsovětský prostor

Abstract

This work first deals with the theoretical approaches of Russian cultural and public diplomacy in the regions of South Ossetia and Abkhazia and then looks for specific cases in these *de facto* states. The aim is to describe the theoretical definition of cultural diplomacy and identify Russian institutions manifestations in these territories. The timeframe begins with Vladimir Putin's government, which began in 2000 and ends with the present.

Keywords: Russia, cultural diplomacy, Abkhazia, South Ossetia, Russian-Georgian conflict, post-Soviet space